

ทาน คีล ภาวนา

[เรียงร้อยถ้อยคำจากพระคัมภีร์เพื่อการเจริญสติ ปัญญา และสัมมาปฏิบัติ]

พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

บรรณาธิการ

ทาน ศิล ภาวนา

ทาน คีล ภาวนา

ทาน คีล ภาวนา

เรียงร้อยถ้อยคำจากพระคัมภีร์เพื่อการเจริญสติ ปัญญา และสัมมาปฏิบัติ

: พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ.๒๕๖๓

จำนวน ๓๐๐ เล่ม

คณะทำงาน

พระมหาดนอม อานนุโท,ดร.

พระมหาพจน์ สุวโจ,ผศ.ดร.

พระมหาประเสริฐ สุเมโฆ,ดร.

ดร.ปิยวัฒน์ คงทรัพย์

ดร.ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ

อาจารย์ ไว ชีรัมย์

ข้อมูลบรรณานุกรมหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

พระครูศรีปัญญาวิกรม.
ทาน คีล ภาวนา.-บุรีรัมย์: เรวดีการพิมพ์, 2563.
121 หน้า.
1. พระพุทธศาสนา-คำสั่งสอน. I. ชื่อเรื่อง.
294.315
ISBN: 978-616-565-676-4

จัดทำโดย : ฝ่ายผลิตสื่อการเรียนการสอน สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วส.บร.

พิมพ์ที่ : 27/15-16 เรวดีการพิมพ์

ต.ในเมือง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ 044-612662

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ปณามคาถา

พระพุทธเจ้าพระองค์ใดผู้ทรงเป็นที่พึ่ง ทรงกระทำสิ่งที่ทำ
ได้ยาก ทรงประกาศความลำบากพระวรกาย เพื่อประโยชน์แก่
ชาวโลก สิ้นกาลนับประมาณมิได้ หลายโกฏิกัป ข้าพเจ้าขอ
นอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงพระมหากรุณาธิคุณ

พระธรรมโคที่พระพุทธเจ้าทรงชั่งเสพแล้ว แต่ชาวโลก
ไม่รู้ จึงเล่นไปสลุ่พน้อยภพใหญ่ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม
นั้น ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐ มีปกติกำจัดกิเลสจตุจตาข่าย มี
อวิชาเป็นต้น

พระอรียสงฆ์โค ผู้ประกอบค้ำคุณมีศีล สมาธิ ปัญญา
วิมุตติ และวิมุตติญาณเป็นต้น ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระอรียสงฆ์
นั้น ผู้เป็นเนื่อนาบุญของเหล่าชนผู้มีความต้องการค้ำยกุศล ค้ำย
เศียรเกล้า

ข้าพเจ้าเมื่อนอบน้อมพระรัตนตรัยที่ควรนอบน้อมโดยส่วน
เศียว คังพรรณนามาฉะนี้ จึงได้ผลบุญโคที่ไพบูลย์ไม่ขาดสาย
ค้ำยอานุภาพแห่งบุญนั้น ขอให้ข้าพเจ้าจึงปราศจากอันตราย

ที่มา: สมันตปาสาทิกา

ผู้ให้อยมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรมเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

อารัมภกถา

ทาน ศील ภาวนา ถือเป็นคำสอนรวบยอด

ในปีจุฬุพนมิตตศูตร มีเรื่องพรรณนาว่า เมื่อเทพบุตรจะจุติจากเทวโลก เพราะสิ้นอายุ เทวดาผู้พลอยยินดี ย่อมเปล่งเสียงอวยพร ๓ ประการ คือ ขอให้ไปเกิดในภูมิที่ดี คืออยู่ร่วมกับมนุษย์เกิด ครั้นเกิดเป็นมนุษย์แล้ว ขอให้ได้มีศรัทธาอย่างสูงยิ่งในพระสัทธรรม มีมีศรัทธาแล้ว ขอศรัทธาตั้งมั่น มีเหตุเกิด หยั่งลง มั่นคงในสัทธรรมที่ตถาคตประกาศไว้ดีแล้ว ใคร ๆ ทำให้คลอนแคลนไม่ได้ตลอดชีวิตเกิด ต่อแต่นั้นให้ชวนชวายเป็นทุจจริต วิจิตุจจริต มโนทุจจริต ได้ทั้งหมด รวมทั้งละกรรมชั่วที่ประกอบด้วยโทษอื่นๆ จงทำความดีทางกาย วาจาให้มาก และทำความดีทางใจที่ประมาณมิได้ ปราศจากอุปธิ

นอกจากนั้น เหล่าทวยเทพขอให้ไม่ประมาท เร่งทำบุญที่ให้เกิดสมบัตินั้นให้มาก ด้วยการให้ทานชักชวนผู้อื่นให้ดำรงอยู่ในสัทธรรม ชวนชวายเป็นการชวนกลับมาบังเกิดในเทวโลกบ่อยๆ โลกมนุษย์จึงเปรียบเหมือนพักพิงชั่วคราว เพื่อให้เราท่านได้มาสร้างบารมี

อนึ่ง หนังสือเล่มนี้ ถูกเรียบเรียงขึ้นมา โดยใช้เนื้อหาจากพระไตรปิฎกเป็นส่วนใหญ่ จุดมุ่งหมายเพื่อชี้ช่องทางแห่งทาน ศील ภาวนา ตามนัยแห่งพระพุทธพจน์ และมคิอรรคกถาที่ถือสืบๆ กันมา

พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน คีล ภาวนา

สารบัญ

บทปณามคาถา	๓
อาวัมภกถา	๔
สารบัญ	๕
ตอนที่ ๑ ว่าด้วยเรื่องทาน	๖
ตอนที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องศีล	๔๗
ตอนที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องภาวนา	๖๑
นิคมกถา	๖๗
ภาคผนวก มหาสติปัฏฐานสูตร	๗๘
บรรณานุกรม	๑๒๑

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

คีลนำสุขมาให้ใครบเพำชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

P
a
g
e
|
6

ตอนที่ ๑
ว่าด้วยเรื่องทาน

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุขมาให้ศรัทธาเท่าซรา

ปัญญาเหียวบระเสริรุกว่าทrophic

ท าน คีล ภาวณา

ภิกษุทั้งหลาย

ท าน ๒ อย่าง คือ

อามิสท าน (การให้สิ่งของ) และธรรมท าน (การให้ธรรม)

บรรคาท าน ๒ อย่างนี้

ธรรมท านเป็นเลิศ

การจำแนก ๒ อย่าง คือ

การจำแนกด้วยอามิส และการจำแนกด้วยธรรม

บรรคากการจำแนก ๒ อย่างนี้

การจำแนกด้วยธรรมเป็นเลิศ

การอนุเคราะห์ ๒ อย่าง คือ

การอนุเคราะห์ด้วยอามิส และการอนุเคราะห์ด้วยธรรม

บรรคากการอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้

การอนุเคราะห์ด้วยธรรมเป็นเลิศ

ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๕๘/๕๗๓

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทักษิณานันประกอบด้วยองค์ ๒ เป็นอย่างไร
คือ ฝ่ายทายก (ผู้ให้) มีองค์ ๓ ประการ
ฝ่ายปฏิบัติหก (ผู้รับ) มีองค์ ๓ ประการ
องค์ ๓ ประการ ของทายก อะไรบ้าง คือ
ทายกในธรรมวินัยนี้

๑. ก่อนให้ก็มีใจดี
๒. กำลังให้ก็ทำจิตให้เลื่อมใส
๓. ครั้นให้แล้วก็มีใจเบิกบาน

นี่คือองค์ ๓ ประการ ของทายก
องค์ ๓ ประการ ของปฏิบัติหก อะไรบ้าง คือ
ปฏิบัติหกในธรรมวินัยนี้

๑. เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ
๒. เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะ
๓. เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะ

นี่คือองค์ ๓ ประการ ของปฏิบัติหก

•
อ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๓๓/๘๘

มูลเหตุการให้ทานในโลก

.

ภิกษุทั้งหลาย ทาน ๘ ประการนี้

ทาน ๘ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. บุคคลบางคนให้ทานเพราะประสบเข้า
๒. บุคคลบางคนให้ทานเพราะความกลัว [กลัวถูกตำหนิ หรือกลัวอบายภูมิ]
๓. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'เขาได้ให้แก่เราแล้ว'
๔. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'เขาจักให้แก่เรา'
๕. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'การให้ทานเป็นการดี'
๖. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ไม่ควร'
๗. บุคคลบางคนให้ทานด้วยคิดว่า 'เมื่อเราให้ทานนี้ กิตติศัพท์อันงามย่อมขจรไป'
๘. บุคคลบางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุ้งแต่งจิต [ทานทำให้จิตอ่อนโยน เหมาะแก่การเจริญพระกัมมัฏฐาน-อ.อภฺรฺรฺก.อ.๓/๓๑/๒๕๓]

อ.อภฺรฺรฺก. (ไทย) ๒๓/๓๑/๒๕๓

มูลเหตุการให้ทานในโลก [อิกนัย]

.

ภิกษุทั้งหลาย ทานวัตถุ ๘ ประการนี้

ทานวัตถุ ๘ ประการ อะไรว่าง คือ

๑. บุคคลบางคนให้ทานเพราะความชอบ
๒. บุคคลบางคนให้ทานเพราะความซัง
๓. บุคคลบางคนให้ทานเพราะความหลง
๔. บุคคลบางคนให้ทานเพราะความกลัว
๕. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'พ่อและปู่เคยให้ทาน เคยทำทานเราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมหายไป'
๖. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'เราให้ทานนี้แล้ว หลังจากตายแล้วจักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์'
๗. บุคคลบางคนให้ทานเพราะคิดว่า 'เมื่อเราให้ทานนี้จิตย่อมส่องใสเกิดความชื่นชมโสมนัส'
๘. บุคคลบางคนให้ทานเพื่อเป็นเครื่องประดับจิตและปรุ้งแต่งจิต

อ.อภฺรสุก.๒๓/๓๔/๒๘๘

ท่าน ศิล ภาวนา

ท่านควัมปติขอรับ

ขอท่านจงไปมนุญะ โลกประกาศอย่างนี้ว่า

‘ท่านทั้งหลาย จงให้ทาน โดยเคารพ

เจ้าปายาสีทรงให้ทาน โดยไม่เคารพ

ไม่ทรงให้ทานด้วยมือของพระองค์เอง

ทรงให้ทาน โดยความ ไม่นอบน้อม

ทรงให้ทานอย่าง โยนทิ้ง

หลังจากถึงชีพิตักษัยแล้ว ได้เข้า

ถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับพวกเทพชั้นจาตุมหาราช

คือ ได้วิมานว่างเปล่าชื่อ เสรีสกวิมาน

ส่วนอุคตรมาณพผู้เป็นเจ้าหน้าที่ในการให้ทานของเจ้าปายาสีนั้น

ให้ทาน โดยเคารพ ให้ทานด้วยมือของตน ให้ทาน โดยความนอบน้อม

ไม่ใช่ให้ทานอย่าง โยนทิ้ง

หลังจากตายแล้ว ไปเกิด ในสุคติ โลกสวรรค์อยู่ร่วมกับพวกเทพชั้นดาวดึงส์

.

ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๔๑/๒๗๒

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุมมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

อสังคตบุรุษให้ทานอย่างอสังคตบุรุษ
เป็นอย่างไร
อสังคตบุรุษในโลกนี้
ให้ทานโดยไม่เคารพ
ไม่ให้ทานด้วยมือของตน
ไม่ให้ทานด้วยความอ่อนน้อม
ให้ทานอย่างเสียไม่ได้
เป็นผู้ไม่เห็นผลให้ทาน
อสังคตบุรุษให้ทานอย่างอสังคตบุรุษ
เป็นอย่างไร

ม.อุปรี. (ไทย) ๑๔/๕๑/๑๐๖

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

สัจธรรมให้ทานอย่างสัจธรรม เป็นอย่างไร
คือ สัจธรรมในโลกนี้ให้ทาน โดยเคารพ
ให้ทานด้วยมือของตน ให้ทานด้วยความอ่อนน้อม
ให้ทานอย่างบริสุทธิ์ เป็นผู้มึ่กฏฐิว่า ‘ทานที่ให้แล้วมีผล’ ดังนี้
แล้วจึงให้ทาน สัจธรรมให้ทานอย่างสัจธรรม เป็นอย่างไร
สัจธรรมนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยสัจธรรมอย่างนี้
มีความรักดีต่อสัจธรรมอย่างนี้ มีความคิดอย่างสัจธรรมอย่างนี้
มีความรู้อย่างสัจธรรมอย่างนี้ มีถ้อยคำอย่างสัจธรรมอย่างนี้
มีการกระทำอย่างสัจธรรมอย่างนี้
มีกฏฐิอย่างสัจธรรมอย่างนี้ ให้ทานอย่างสัจธรรมอย่างนี้แล้ว
หลังจากตายแล้ว ย่อมบังเกิดในคติของสัจธรรม
คติของสัจธรรม คืออะไร
คือ ความเป็นใหญ่ในเทวดา หรือความเป็นใหญ่ในมนุษย์

ม.อุปริ.(ไทย) ๑๘/๕๒/๑๐๕

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศึลนำสุขมาให้ศึลรรมเท่าศึลรรา

ปัญญาเห็ยบประเสศฐิรกว่าทรรพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ในทักษิณาปาฏิบุคคลิก ๑๔ ประการนั้น

บุคคลให้ทาน ในสัตว์ครึ่งจวนแล้ว

พึงหวังทักษิณาอันมีอานิสงส์ ๑๐๐ อักขภาพ

ให้ทานในปฤชณผู้ทุศีลแล้วพึงหวังทักษิณาอันมีอานิสงส์ ๑,๐๐๐ อักขภาพ

ให้ทานในปฤชณผู้มีศีลแล้วพึงหวังทักษิณาอันมีอานิสงส์ ๑๐๐,๐๐๐ อักขภาพ

ถวายทานในบุคคลภายนอกศาสนาผู้ปราศจากความกำหนัดในกามทั้งหลายแล้ว

พึงหวังทักษิณาอันมีอานิสงส์แสน โกฎิอักขภาพ

ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้ง โสคาปัตติผลแล้ว

พึงหวังทักษิณาอันมีอานิสงส์นับไม่ได้ ประมาณ ไม่ได้

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระ โสคาบัน

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งสทกคามิผล

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระสทกทคามิ

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งอนาคามิผล

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระอนาคามิ

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งอหัตตผล

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระสาวกของตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระปัจเจกสัมพุทธะ

ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการถวายทาน ในพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย

ม.อุปริ. (ไทย) ๑๔/๓๘๐/๔๒๕

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซุขธา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

เมื่อเรื่อนถูกไฟไหม้แล้ว
เจ้าของเรื่อนขนเอาภาชนะใดออกไปได้
ภาชนะนั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่เขา
ส่วนสิ่งของที่มีไค้ขนออกไปยอมถูกไฟไหม้ ฉนใด
โลกถูกชราและมรณะเผาแล้ว ก็ฉนนั้น
ควรนำออกด้วยการให้ทาน
เพราะทานที่บุคคลให้แล้ว ชื่อนำออกคือแล้ว
ทานที่บุคคลให้แล้วนั้นย่อมมีผลคือความสุข
ที่ยังมิได้ให้ ย่อมไม่มีผลอย่างนั้น
โจรยังปล้นเอาไปได้ พระราชายังริบเอาไปได้
อนึ่ง บุคคลจำต้องละร่างกาย
พร้อมด้วยสิ่งของเครื่องอาศัยเพราะการตายจากไป
ผู้มีปัญญารู้ชัดดังนี้แล้ว ควรใช้สอยและให้ทาน
ครันให้ทานและใช้สอยตามควรแล้วจะไม่ถูกติเตียน
ยอมเข้าถึงสถานที่อันเป็นแดนสวรรค์

ล.สคา.(ไทย) ๑๕/๘๑/๕๗

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุขมาให้ศรมพำชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

เทวคาทูลถามว่า

บุคคลให้อะไร ชื่อว่าให้กำลัง
ให้อะไร ชื่อว่าให้วรรณะ
ให้อะไร ชื่อว่าให้ความสุข
ให้อะไร ชื่อว่าให้จักขุ
และใคร ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
ข้าพระองค์ขอทูลถามพระองค์
ขอพระองค์ได้โปรดตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า
บุคคลให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง
ให้ผ้า ชื่อว่าให้วรรณะ
ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข
ให้ประทับ ชื่อว่าให้จักขุ
และผู้ให้ที่พักอาศัย ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
ส่วนผู้ที่พร้าสอนธรรม ชื่อว่าให้อมตะ

ส.สคท.(ไทย) ๑๕/๘๒/๕๘

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

บุคคลพวกหนึ่งดำรงอยู่ในความไม่เหมาะสม

ทำร้ายเขา ฆ่าเขา

หรือทำให้เขาเศร้า โศกแล้วจึงให้ทาน

ทักษิณานั้นจักเป็นทักษิณาอันมีหน้าของด้วยน้ำตา

เป็นไปกับด้วยอาชญา จึงมีค่าไม่เท่าส่วนแห่งทาน

ที่ให้ด้วยความเหมาะสม

ส.สคท.(ไทย) ๑๕/๓๒/๓๔

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ

บุคคลควรให้ทาน ณ ที่ไหน

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

“มหาบพิตร จิตเลื่อมใสในที่ใดละ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ทานที่ให้ในที่ไหนจึงมีผลมาก”

“มหาบพิตร บุคคลควรให้ทานในที่ไหน นั่นประการหนึ่ง

และทานที่ให้ในที่ไหนจึงมีผลมาก นั่นประการหนึ่ง

ทานที่ให้แก่ผู้มีศีลมีผลมาก

ทานที่ให้ในผู้ทุศีล ไม่มีผลมาก

ส.สคท.(ไทย) ๑๕/๑๓๕/๑๖๘

ผู้ให้อยมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

มหาบพิตร

แม้หากว่ากุศลบุตรออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตจากตระกูลใด และกุศลบุตรนั้นเป็นผู้ละองค์ ๕ เป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ทานที่ให้แล้วในกุศลบุตรนั้นจากตระกูลนั้น ย่อมมีผลมาก องค์ ๕ อะไรบ้างอันกุศลบุตรนั้นละได้ คือ

๑. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม) อันกุศลบุตรนั้นละได้
๒. พยาบาท (ความคิดปองร้าย) อันกุศลบุตรนั้นละได้
๓. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเชื่องซึม) อันกุศลบุตรนั้นละได้
๔. อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ) อันกุศลบุตรนั้นละได้
๕. วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) อันกุศลบุตรนั้นละได้

ถึ.สคค.(ไทย) ๑๕/๑๓๕/๑๖๕

ทาน ศีล ภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย

อานิสงส์การให้ทาน ๕ ประการนี้

อานิสงส์การให้ทาน ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่พอใจของคนหมู่มาก
๒. สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
๓. กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป
๔. ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากกรรมของคฤหัสถ์
๕. ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย

อานิสงส์การให้ทาน ๕ ประการนี้แล

ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักของคนหมู่มาก

ชื่อว่าดำเนินตามกรรมของสัตบุรุษ

ประพาศิพรหมจรรย์

ย่อมคบหาผู้ให้ทานทุกเมื่อ

สัตบุรุษเหล่านั้นย่อมแสดงกรรม

เป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ทั้งปวงแก่เขา

เขารู้จักกรรมนั้นแล้ว

เป็นผู้ไม่มีอาสวะ บริณิพพานในโลกนี้

อ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๓๖/๕๗

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คีล ภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย
กาลทาน ๕ ประการนี้
กาลทาน ๕ ประการ
อะไรบ้าง
คือ

- ๑.ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน
  - ๒.ให้ทานแก่ผู้เตรียมจะไป
  - ๓.ให้ทานแก่ผู้เป็นไข้
  - ๔.ให้ทานในสมัยมีภิกษาหาได้ยาก
  - ๕.ให้ข้าวอย่างดี และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีล
- ภิกษุทั้งหลาย
กาลทาน ๕ ประการนี้แล
อ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๓๖/๕๗

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรัทธาเท่าซรา

ปัญญาเห็นวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท า น คี ล ภ า ว น า

ภิกษุทั้งหลาย

ทายกผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ ประการแก่ปฎิคาหก

ฐานะ ๕ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. อายุ

๒. วรรณะ

๓. สุข

๔. พละ

๕. ปฏิภาณ

ครั้น ให้อายุแล้ว

ย่อมมีส่วน ได้อายุอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์

ครั้น ให้วรรณะแล้ว

ย่อมมีส่วน ได้วรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์

ครั้น ให้สุขแล้ว

ย่อมมีส่วน ได้สุขอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์

ครั้น ให้พละแล้ว ย่อมมีส่วน ได้

พละอันเป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์

ครั้น ให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมมีส่วน ได้ปฏิภาณอัน

เป็นทิพย์ หรือเป็นของมนุษย์

อ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๓๗/๕๘

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเพ้อชรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย

สัปปริสทาน (ทานของสัตบุรุษ) ๕ ประการนี้

สัปปริสทาน ๕ ประการ ะไรบ้าง คือ

๑. ให้โดยเคารพ
๒. ให้ด้วยความอ่อนน้อม
๓. ให้ด้วยมือตนเอง
๔. ให้ของที่ไม่เป็นเคน
๕. เห็นผลที่จะพึงมาถึงจึงให้

ภิกษุทั้งหลาย สัปปริสทาน ๕ ประการนี้แล

อ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๔

ภิกษุทั้งหลาย สัปปริสทาน ๕ ประการนี้

สัปปริสทาน ๕ ประการ ะไรบ้าง คือ

๑. ให้ทานด้วยศรัทธา
๒. ให้ทานโดยเคารพ
๓. ให้ทานตามกาลอันควร
๔. เป็นผู้มึจิตอนุเคราะห์ให้ทาน
๕. ให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่น

อ.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๔๘/๒๔๕

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

คบคิด

บุคคลให้ทานเศร้าหมอง หรือประณีตก็ตาม
ถ้าให้ทานนั้น โดยไม่เคารพ
ไม่ทำความนอบน้อมให้ทาน
ไม่ให้ด้วยมือของตนเอง ให้ทานเหมือนจะทิ้ง
เป็นผู้ไม่เห็นผลที่จะตามมาให้ทาน
ในตระกูลที่ท่านนั้นๆ บังเกิดผล
เขาไม่น้อมจิตไปเพื่อบริโภคน้ำอาหารอย่างดี
ไม่น้อมจิตไปเพื่อนั่งห่มผ้าอย่างดี
ไม่น้อมจิตไปเพื่อใช้ยานอย่างดี
และไม่น้อมจิตไปเพื่อบริโภคน้ำดื่ม ๕ อย่างดี
แม้แต่บริวารของผู้ให้ทานนั้น
คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ หรือกรรมกร
ก็ไม่ตั้งใจฟังด้วยดี ไม่เงี่ยโสตสดับ ไม่ตั้งใจไฝ่รู้
ข้อนั้นเพราะเหตุไร
เพราะผลกรรมที่ตนได้กระทำโดยไม่เคารพ

อ.นวก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๒๕๖๐

สี่เสนาปศิสูต^๑

ข้าพเจ้าได้สลับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคารศาลา ป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้นแล สี่เสนาปศิเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเองได้ไหม พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “สี่หะ ถ้าอย่างนั้น เราจะย้อนถามท่านในปัญหานี้ท่านพึงตอบปัญหานี้ตามที่ท่านชอบใจ สี่หะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ

ในกรุงเวสาลีนี้ มีคน ๒ คน คนหนึ่งไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ อีกคนหนึ่งมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่าเสมอ

สี่หะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ พระอรหันต์เมื่อจะอนุเคราะห์ พึงอนุเคราะห์ใครก่อน ระหว่างคนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธาเป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่าเสมอ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระอรหันต์เมื่อจะอนุเคราะห์ จักอนุเคราะห์คนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษก่อนได้อย่างไร พระอรหันต์เมื่อจะอนุเคราะห์ พึงอนุเคราะห์คนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่าเสมอก่อนแน่แท้”

---

^๑อ.สตฺตค.(ไทย) ๒๓/๕๓/๑๐๘

ทาน ศีล ภาวนา

“สీหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ พระอรหันต์เมื่อจะเข้าไปหา พึงเข้าไปหาใครก่อน ระหว่างคนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธาเป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระอรหันต์เมื่อจะเข้าไปหา จักเข้าไปหาคนไม่มีศรัทธาตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษก่อนได้อย่างไร พระอรหันต์เมื่อจะเข้าไปหา พึงเข้ารับทานของคนมีศรัทธา เป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอก่อนแน่แท้

“สీหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ พระอรหันต์เมื่อจะรับทาน พึงรับทานของใครก่อน ระหว่างคนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธา เป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระอรหันต์เมื่อจะรับทาน จักรับทานของคนไม่มีศรัทธาตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษก่อนได้อย่างไร พระอรหันต์เมื่อจะรับทาน พึงรับทานของคนมีศรัทธา เป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอก่อนแน่แท้”

“สీหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ พระอรหันต์เมื่อจะแสดงธรรม พึงแสดงธรรมแก่ใครก่อน ระหว่างคนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธา เป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระอรหันต์เมื่อจะแสดงธรรม จักแสดงธรรมแก่คนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษก่อนได้อย่างไร พระอรหันต์เมื่อจะแสดงธรรม พึงแสดงธรรมแก่คนมีศรัทธา เป็นทานบติ ยินดีให้ทานสม้ำเสมอก่อนแน่แท้”

ทาน ศีล ภาวนา

“สีหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ กิตติศัพท์อันงามของใครหนอควรขจรไป ระหว่างคน ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่ำเสมอ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ กิตติศัพท์อันงามของคน ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษจักขจรไปได้อย่างไร กิตติศัพท์อันงามของคนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่ำเสมอเท่านั้นพึงขจรไป”

“สีหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ ใครกันเล่าระหว่างคน ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่ำเสมอเข้าไป ยังบริษัทใดๆ จะเป็นชัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัท สมณบริษัทก็ตาม พึงเป็นผู้แก่ล้า ล้า ไม่ก่อเงินเข้าไปยังบริษัทนั้นๆ”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คน ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ เข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม จักเป็นผู้แก่ล้า ล้า ไม่ก่อเงิน เข้าไปยังบริษัทนั้นๆ ได้อย่างไร คนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่ำเสมอ เข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม พึงเป็นผู้แก่ล้า ล้า ไม่ก่อเงินเข้าไปยังบริษัทนั้นๆ”

“สีหะ ท่านเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ ใครกันเล่าระหว่างคน ไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภาษ กับคนมีศรัทธา เป็นทานบดี ยินดีให้ทานสม่ำเสมอ หลังจากตายแล้ว พึงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์”

ทาน ศีล ภาวนา

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ คนไม่มีศรัทธา ตระหนี่ถี่เหนียว ชอบค่าบริภษาหลังจากตายแล้ว จักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ได้อย่างไร คนมีศรัทธา เป็นทานบดียินดีให้ทานสม่ำเสมอ หลังจากตายแล้ว พึ่งไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ๖ ประการ พระผู้มีพระภาคตรัสบอกแล้ว ในผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ๖ ประการนั้น ข้าพระองค์ไม่เพียงแต่เชื่อพระผู้มีพระภาคเท่านั้น แต่ยังทราบอีกด้วย ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี พระอรหันต์เมื่อจะอนุเคราะห์ ย่อมอนุเคราะห์ข้าพระองค์ก่อน ข้าพระองค์เป็นทายกเป็นทานบดี พระอรหันต์เมื่อจะเข้าไปหา ย่อมเข้าไปหาข้าพระองค์ก่อน ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี พระอรหันต์เมื่อจะรับทาน ย่อมรับทานของข้าพระองค์ก่อน ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี พระอรหันต์เมื่อจะแสดงธรรม ย่อมแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์ก่อน ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี กิตติศัพท์อันงามของข้าพระองค์ขจรไปแล้วว่า ‘สีหะเสนาบดี เป็นการบุคคล เป็นผู้อุปัฏฐากพระสงฆ์’ ข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี เข้าไปยังบริษัทใดๆ จะเป็นชาติยบริษัทก็ตาม พรหมณบริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณบริษัทก็ตาม ย่อมเป็นผู้แก่ล้าวกั

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ๖ ประการพระผู้มีพระภาคตรัสบอกแล้ว ในผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ๖ ประการนั้น ข้าพระองค์ไม่เพียงแต่เชื่อพระผู้มีพระภาคเท่านั้น แต่ยังทราบอีกด้วย ส่วนผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ประการที่ ๗ ที่พระผู้มีพระภาคตรัสบอกข้าพระองค์คืออย่างนี้ว่า ‘สีหะ ทายก ทานบดีหลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์’ ข้าพระองค์ยังไม่ทราบ แต่ในข้อนี้ ข้าพระองค์เชื่อพระผู้มีพระภาค”

ทาน ศิล ภาวนา

“ซื่อนั้นเป็นอย่างนั้น สีหะ ซื่อนั้นเป็นอย่างนั้น สีหะ คือ ทายก ทานบตี
หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์”

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุขมาให้ศรมพำชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

ใครจากเทวโลกไปยังมนุษยโลก เมื่อถูกถาม
 ฟังกล่าวถ้อยคำของดิฉันอย่างนี้ว่า
 ขอท่านทั้งหลายจงถวายทาน
 คือผ้าถุง ผ้าห่ม ที่นอน ที่นั่ง ข้าวและน้ำ
 ในสมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ปล่อยวางอาชญา
 เพราะว่าคนตระหนี่ มักโกรธ มีบาปกรรม
 ถ้าดิฉันนั้นจากที่นี่ไป ได้เกิดเป็นมนุษย์แล้ว
 จักรู้ความประสงค์ของผู้ขอ สมบูรณ์ด้วยศีล
 จักสร้างกุศลให้มากด้วยการให้ทาน
 ประพฤติกรรมสม่ำเสมอ การสํารวม และการฝึกอินทรีย์
 ดิฉันจักปลูกสวนไม้ดอกไม้ผล
 จักตัดทางเข้าไปในสถานที่ที่เดินลำบาก
 ขุดบ่อน้ำและตักน้ำดื่มไว้ด้วยใจที่ผ่องแผ้ว
 จักเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
 ทุกวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำแห่งปักข์
 และตลอดวันปาฏิหาริย์ปักข์
 ดิฉันจักสํารวมระวางในศีลตลอดเวลา
 และจักไม่ละเลยในการให้ทาน
 เพราะผลกรรมนี้ ดิฉันได้เห็นเองแล้ว //ช.วิ.(ไทย) ๒๖/๘๓๙/๑๐๓.

ทาน ศิล ภาวนา

เราเป็นคาบสมีนามว่าอกิตติ เข้าไปอาศัยอยู่ในป่าใหญ่ที่ว่างเปล่า
 สักตึงียบปราศจากเสียงอ้ออึง ในกาลใด
 ในกาลนั้น ค้วยเคชแห่งความประพตติบะของเรา
 ทำวสัถกะผู้เป็นใหญ่ในคาวคิงสเทวโลก ทรงร้อนพระทัย
 เราได้เห็นอินทพราหมณ์มายืนอยู่ใกล้ประตูบรรณศาลาของเรา
 จึงหยิบใบหมากเม่าที่เรานำมาจากป่า
 ซึ่งไม่มีน้ำมันทั้งไม่มีรสเค็ม มอบให้จนหมดพร้อมทั้งภาชนะ
 เราครั้นให้ใบหมากเม่าแก่อินทพราหมณ์นั้นแล้ว
 จึงคว่ำภาชนะ ละการแสวงหาใหม่ เข้าไปยังบรรณศาลา
 แม้ในวันที่ ๒ ที่ ๓ อินทพราหมณ์ก็เข้ามายังสำนักของเรา
 เราไม่หวั่นไหว ไม่ยี่ดมั่น ได้ให้ไปเหมือนอย่างนั้น
 ในสรีระของเรามีผิวพรรณไม่เปลี่ยนแปลง เพราะการอคอาหารนั้นเป็นปัจจัยเลย
 เรายังยังอยู่ตลอดวันนั้นๆ ค้วยปีติ สุข และความยินดี
 ถ้าเราพึงได้ทักษิณะบุคคลที่ประเสริฐ
 แม้เดือนหนึ่ง สองเดือน เราก็กไม่หวั่นไหว ไม่ท้อใจ พึงให้ทานอันอุดม
 เมื่อเราให้ทานแก่อินทพราหมณ์นั้น เราจะได้ปรารภนายศและลาภก็หามิได้
 แต่เราปรารภนาพระสัพพัญญุตญาณเท่านั้น
 จึงได้ประพตติกรรมเหล่านั้น ฉะนั้นแล

P
a
g
e
|
3
1

ขุ.จรียา.(ไทย) ๓๓/๓-๑๐/๗๒๗

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก
 ศิลนำสุขมาให้ด้วยความเท่าชรา
 ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ล ภา ว ณ า

//เมื่ออุบาสิกหาคีหันทันนั้บถือพระพุทศศำสนำ และประกำศเล็กอุปลถัภมน์ครนถ์
ค่อ ٱนนี้ค็ือพุทศคำรศ็เท็อนสศิ:

คหคิ ทระกูลขงทำนเป็นคุจบ่อน้ำขงพวกนัครนถ์มำนำนแล้ว
ทำนควรเข้ำใจวำ ควรให้บิณชบคตแก่นัครนถ์เหลำนั้ญ้เข้ำไปหาค่อไปถึค”
อุบาสิกหคิกรำบทูลวำ ข้ำแต่พระองค์ผู้เจริญ
แม้ค้วยพระคำรศ็ที่พระผู้มึ พระภคคร์ศ็กับข้ำพระองค็อยงำนนี้วำ
‘ทระกูลขงทำนเป็นคุจบ่อน้ำขงพวกนัครนถ์มำนำนแล้ว
ทำนควรเข้ำใจวำ ควรให้บิณชบคตแก่นัครนถ์เหลำนั้ญ้เข้ำไปหาค่อไปถึค’ นึ
ข้ำพระองค็ยงมีใจยินคึขึ้นชมค่อพระผู้มึพระภคคมำกยงขึ้น
ข้ำพระองค็ได้ฟงคำนีมำวำ ‘พระสมณ โคคคคร์ศ็อยงำนนี้วำ
‘บุคคคควรให้ทำนแก่เรำเทำนั้ญ้ ไม้ควรให้แก่คนเหลำอื่
บุคคคควรให้ทำนแก่สำวกขงเรำเทำนั้ญ้
ไม้ควรให้แก่พวกสำวกขงนั้กบวชเหลำอื่
ทำนที่ให้แก่เรำเทำนั้ญ้ย้อมมีถลมำก ที่ให้แก่คนเหลำอื่หำมีถลมำก ไม้
ทำนที่ให้แก่สำวกท้งหลำยขงเรำเทำนั้ญ้ย้อมมีถลมำก
ที่ให้แก่สำวกขงนั้กบวชเหลำอื่หำมีถลมำก ไม้’
แต่ควำมจรง พระผู้มึพระภคคทงชกขวน ให้ข้ำพระองค็ให้ทำนแม้ในพวกนัครนถ์
กั้ถล ข้ำพระองค็จกัทรำบกัลอ้นสมควรใน กำนให้ทำนนี้ค่อไป
ม.ม.(ไทย) ๑๓/๖๘/๖๘

P
a
g
e
|
3
2

ผู้ให้ย้อมเป็นที่รัก
คีลน่ำสุขมำให้ควรมเทำชรำ
ปัญญำเท็ยวประเสริฐกวำทรพ็

ทาน ศิล ภาวนา

เย นั ทนฺตติ สทุชฺชา ย วิปสนฺเนน เจตสา.
 ตเมว อนฺนํ ภชติ อสุมี โลกเ พรมุทิจ.
 ตสุมา วิเนยฺย มจฺเจวํ ทชฺชา ทานํ มลาภิกฺกุ.
 ปุณฺณานิ พรโลกสุมี ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินฺนติ.

ชนเหล่าใดมีใจเลื่อมใสให้ข้าวนั้นด้วยศรัทธา
 ข้าวนั้นเองย่อมค้ำชูชนเหล่านั้นทั้งใน โลกนี้และ โลกหน้า
 เพราะเหตุนั้น บุคคลพึงกำจัดความตระหนี่
 ครอบงำมลทินแล้วให้ทานเถิด
 เพราะบุญเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า

ส.สคา.(ไทย) ๑๕/๔๓/๕๕

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศิลปินาสูขมาให้ความเพำชรา

ปัญฺญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ล ภา ว น า

มหาบพิตร บุรุษเข็ญใจ แต่มีศรัทธา
 ไม่มีความตระหนี่ มีความคำริประเสริฐ
 มีใจไม่ฟุ้งซ่าน ย่อมให้ทาน
 ย่อมลุกรับสมณะ หรือพรหมณ์ หรือวณิกอื่น ๆ
 ย่อมสำเหนียกในจรรยาอันเรียบร้อย
 ไม่ห้ามคนที่กำลังจะให้สิ่งของเครื่องใช้แก่คนที่กำลังขอ
 มหาบพิตรผู้เป็นใหญ่กว่าปวงชน
 คนเช่นนั้นเมื่อตายแล้ว ย่อมเข้าถึงไตรทิพยสถาน
 บุคคลประเภทนี้ ชื่อว่าผู้มีตมาแต่สว่างไป
 มหาบพิตร บุรุษมั่งมี แต่ไม่มีศรัทธา
 เป็นคนตระหนี่เหนียวแน่น มีความคำริชั่ว
 เป็นมิจฉาภิภูริ ไม่มีความเอื้อเฟื้อ
 คำบริภาษสมณะ หรือพรหมณ์ หรือวณิกอื่น ๆ
 เขาเป็นคนไม่มีประโยชน์ เป็นคนมักโกรธ
 ย่อมห้ามคนที่กำลังจะให้สิ่งของเครื่องใช้แก่คนที่กำลังขอ
 มหาบพิตรผู้เป็นใหญ่กว่าปวงชน
 คนเช่นนั้นเมื่อตายแล้วย่อมเข้าถึงนรกอัน โทคร้าย
 บุคคลประเภทนี้ ชื่อว่าผู้สว่างมาและมีคไป
 ส.สค. (ไทย) ๑๕/๑๓๒/๑๖๔

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ธรรมเทศนาของพระสารีบุตร

.

อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย

หายกคนหนึ่งถวายทานด้วยตนเอง ไม่ชักชวนคนอื่น (แต่)

หายกนั้นย่อมได้โภคสมบัติในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ ไม่ได้บริวารสมบัติ (แต่)

คนหนึ่งชักชวนคนอื่น ส่วนตนเองไม่ถวาย

ผู้นั้นย่อมได้บริวารสมบัติในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ ไม่ได้โภคสมบัติ (แต่)

คนหนึ่งแม้ตนเองก็ไม่ได้ถวาย แม้คนอื่นก็ไม่ชักชวน

ผู้นั้นย่อมไม่ได้ แม้วัตถุมาครว่าข้าวปลายเกรียนพ้ออิมท้อง

ย่อมเป็นคนอนาถา หาปัจจัยมิได้ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ

คนหนึ่งทั้งตนเองก็ถวาย ทั้งชักชวนคนอื่น

ผู้นั้น ย่อมได้ทั้ง โภคสมบัติ ทั้งบริวารสมบัติ ในที่แห่งตนเกิดแล้วๆ

สิ้นร้อยอัทภาพบ้าง พันอัทภาพบ้าง แสนอัทภาพบ้าง

ช.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๑/๑๐๘

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ชาณุสโสนิสู่ทวี^๒

ว่าด้วยชาณุสโสนิพราหมณ์ทูลถามเรื่องทาน

ครั้งนั้น พราหมณ์ชื่อว่าชาณุสโสนิเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า

“ท่านพระโคตม พวกข้าพเจ้าชื่อว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมให้ทาน เชื่อว่าทานนี้ต้องสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วจง บริโภคทานนี้ ท่านพระโคตม ทานนั้นย่อมสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วบ้างหรือ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้นจะได้บริโภคทานนั้นบ้างหรือ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “พราหมณ์ ทานนั้นย่อมสำเร็จในฐานะเท่านั้น ไม่สำเร็จในอัฐฐานะ”

ชาณุสโสนิพราหมณ์ทูลถามว่า “ท่านพระโคตม ฐานะเป็นอย่างไร อัฐฐานะ เป็นอย่างไร”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “พราหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พுகเท็จ พุกส่อเสียด พุกคำหยาบ พุกเพ้อเจ้อ เพ่งเล็งอยากได้

^๒ อ.ทสก.(ไทย) ๒๘/๑๓๗/๓๒๕.

ทาน ศีล ภาวนา

ของเขา มีจิตพยายาม เป็นมิจฉาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในนรก เลี้ยง
อศภาพในนรกนั้น ค้ำรงอยู่ในนรกนั้นด้วยอาหารของสัตว์นรก๓

พรหมณ์ ภูมิที่ทานไม่สำเร็จแก่สัตว์ผู้ค้ำรงอยู่ นี้แลเป็นอฏฐฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ฯลฯ เป็นมิจฉาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขา
ย่อมไปเกิดในกำเนิดสัตว์คิริจฉาน เลี้ยงอศภาพในกำเนิดสัตว์คิริจฉานนั้น ค้ำรงอยู่ ใน
กำเนิดสัตว์คิริจฉานนั้นด้วยอาหารของเหล่าสัตว์ผู้เกิดในกำเนิดสัตว์คิริจฉาน

พรหมณ์ ภูมิที่ทานไม่สำเร็จแก่สัตว์ผู้ค้ำรงอยู่ นี้แลเป็นอฏฐฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติ
ผิดในกาม การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ และการพูดเพ้อเจ้อ ไม่เพ่งเล็ง
อยากได้ของเขา มีจิตไม่พยายาม เป็นสัมมาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความ
เป็นผู้อยู่ร่วมกับพวกมนุษย์ เลี้ยงอศภาพในมนุษย์โลกนั้น ค้ำรงอยู่ใน มนุษยโลกนั้นด้วย
อาหารของพวกมนุษย์

พรหมณ์ ภูมิที่ทานไม่สำเร็จแก่สัตว์ผู้ค้ำรงอยู่ นี้แลเป็นอฏฐฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ฯลฯ เป็นสัมมาทิฏฐิ หลังจาก
ตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเทวดา เลี้ยงอศภาพในเทวโลกนั้น ค้ำรงอยู่
ในเทวโลกนั้นด้วยอาหารของหมู่เทวดา

พรหมณ์ ภูมิที่ทานไม่สำเร็จแก่สัตว์ผู้ค้ำรงอยู่ นี้แลเป็นอฏฐฐานะ

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ฯลฯ เป็นมิจฉาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขา
ย่อมไปเกิดในภูมิแห่งเปรต เลี้ยงอศภาพอยู่ในภูมิแห่งเปรตนั้น ค้ำรงอยู่ในภูมิแห่งเปรตนั้น
ด้วยอาหารของเหล่าสัตว์ผู้เกิดในภูมิแห่งเปรต หรือเลี้ยงอศภาพอยู่ในภูมิแห่งเปรตนั้น ค้ำรง

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ใคร่ยามเท่าชรา

ปัญญาเทียบประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

อยู่ในภูมิแห่งเปรตนั้นด้วยบัตติทานมัยกุศลจากมนุษย์ โลกนี้ที่มีศร อามาศย์ หรือญาติ
สาโลหิตของคนอุทิศให้

พรหมณ์ ภูมิที่ทานสำเร็จแก่สัตว์ผู้ดำรงอยู่ นี้แลเป็นฐานะ”

“ท่านพระโคตม ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นจะไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใคร
เล่าจะบริโภคนั้น”

“พรหมณ์ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่าอื่นของคน ผู้เข้าถึงฐานะนั้นมีอยู่
ญาติสาโลหิตเหล่านั้นย่อมบริโภคนั้น”

“ท่านพระโคตม ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น และญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับ
ไปแล้วแม้เหล่าอื่นของคนไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคนั้น”

“พรหมณ์ เป็นไปไม่ได้เลยที่จะว่างจากญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยกาลช้านาน
ถึงอย่างไร ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ศร”

“ท่านพระโคตม ย่อมตรัสข้อกำหนดแม้ในอัฐฐานะหรือ”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “พรหมณ์ เรากล่าวข้อกำหนดแม้ในอัฐฐานะ คือ
บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พுகเท็จ พุกส่อเสียด พุก
คำหยาบ พุกเพ้อเจ้อ เฟ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิจฉาปฏิรูป บุคคลนั้นให้
ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประดับแก่
สมณะหรือพรหมณ์ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่ง ช้างทั้งหลาย ได้
อาหาร น้ำ ดอกไม้ และเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดแห่งช้างนั้น

เพราะกรรมที่บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุก
เท็จ พุกส่อเสียด พุกคำหยาบ พุกเพ้อเจ้อ เฟ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็น

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

มิจณาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่งข้างทั้งหลาย และ เพราะกรรมที่บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพรหมณ์ เขาจึงได้อาหาร น้ำ ดอกไม้ และ เครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดแห่งข้างนั้น

พรหมณ์ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุคเทจ พุคส่อเสียด พุคคำหยาบ พุคเพ้อเจ้อ เฟ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิจณาทิฏฐิ บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพรหมณ์ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่งม้า . . . หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่งโค . . . หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่งสุนัข . . . ได้อาหาร น้ำ ดอกไม้ และเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดแห่งสุนัขนั้น

เพราะกรรมที่บุคคลในโลกนี้เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุคเทจ พุคส่อเสียด พุคคำหยาบ พุคเพ้อเจ้อ เฟ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิจณาทิฏฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมไปเกิดในกำเนิดแห่งสุนัข และเพราะกรรมที่บุคคลนั้นเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพรหมณ์ เขาจึงได้อาหาร น้ำ ดอกไม้ และเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดแห่งสุนัขนั้น

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพุคเทจ เว้นขาดจากการพุคส่อเสียด เว้นขาดจากการพุคคำหยาบ เว้นขาดจากการพุคเพ้อเจ้อ ไม่เฟ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตไม่พยาบาท เป็นสัมมาทิฏฐิ บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบ

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรัทธาเท่าซารา

ปัญญาเห็นยาวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ได้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึง
ความเป็นผู้อยู่ร่วมกับหมู่มนุษย์ และได้กามคุณ ๕ ที่เป็นของมนุษย์

เพราะกรรมที่บุคคลบางคนใน โลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจาก
การลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤตินิโคตโนกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการ
พูดส่อเสียด เว้นขาดจากการพูดคำหยาบ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ ไม่เพ่งเล็งอยากได้
ของเขา มีจิตไม่พยายาบท เป็นสัมมาทิฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่
ร่วมกับหมู่มนุษย์ และเพราะกรรมที่บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม
เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาจึงเป็นผู้ได้กามคุณ
๕ ที่เป็นของมนุษย์

อนึ่ง บุคคลบางคนใน โลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ฯลฯ เป็นสัมมาทิฐิ
บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่อง
ประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเทวดา
และได้กามคุณ ๕ อันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น

เพราะกรรมที่บุคคลบางคนใน โลกนี้เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ฯลฯ เป็น
สัมมาทิฐิ หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้อยู่ร่วมกับเทวดา และเพราะกรรมที่
บุคคลนั้นให้ข้าว น้ำ ฝ้าย ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พัก และเครื่อง
ประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาจึงได้กามคุณ ๕ อันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น พราหมณ์
ถึงอย่างไร ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล”

“ท่านพระโคตม น้าอัศจรรย์จริง ไม่เคยปรากฏ ข้อที่ทายกเป็นผู้ไม่ไร้ผลนี้ ควรที่
จะให้ท่าน ควรที่จะสรรทศกโดยแท้”

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ล ภ า ว น า

“พรหมณ์ ชื่อนี้เป็นอย่างนี้ ชื่อนี้เป็นอย่างนี้ ถึงอย่างไร ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล”

“ท่านพระโคตม ภามิตของพระองค์ช้คเจนไพเราะยิ่งนัก ฯลฯ ขอท่านพระโคตม
จงทรงจำข้าพระองค์ว่าเป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตั้งแต่วันนี้ เป็นต้น ไปจนตลอดชีวิต”

ชาณฺสโสณิสฺสุตฺรที่ ๑๑ จบ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

คีลนาสุขมาให้ศรัทธาเท่าซรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทานมทัพลสูทร^๑

ว่าด้วยทานที่มีผลมากและทานที่ไม่มีผลมาก

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ฝั่งสระคัคครา โบกขรณี เขตกรุงจัมปา ครั้งนั้นแล อุบาสกชาวกรุงจัมปาจำนวนมากเข้าไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ อภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กล่าวกับท่านพระสารีบุตรดังนี้ว่า

“ท่านผู้เจริญ เราทั้งหลายได้ฟังธรรมีกถาต่อพระพักตร์พระผู้มีพระภาคผ่านมานานแล้ว ขอให้เราทั้งหลายได้ฟังธรรมีกถาของพระผู้มีพระภาคเถิด”

ท่านพระสารีบุตรกล่าวว่า “ผู้มีอายุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น ท่านทั้งหลายควรมาในวันอุโบสถเถิด จะได้ฟังธรรมีกถาในสำนักของพระผู้มีพระภาคแน่นอน” อุบาสกชาวกรุงจัมปารับคำแล้วลุกจากที่นั่ง อภิวัต ทำประทักษิณแล้วจากไป

ครั้นถึงวันอุโบสถ อุบาสกชาวกรุงจัมปาได้พากันไปหาท่านพระสารีบุตรถึงที่อยู่ อภิวัตแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่สมควร ต่อจากนั้น ท่านพระสารีบุตรพร้อมด้วยอุบาสกชาวกรุงจัมปาเหล่านั้นเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มีได้ไหม ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก แต่ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมี ผลมาก มีอานิสงส์มาก”

^๑ อ.สตคก.(ไทย) ๒๓/๕๒/๘๘.

ทาน ศีล ภาวนา

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “มิได้ สารีบุตร ทานชนิดเดียวกันที่บุคคล บางคนในโลกนี้ถวายแล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก แต่ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอแลเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้ว ไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก อะไรหนอแล เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทานชนิดเดียวกันที่บุคคลบางคนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

“สารีบุตร บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสิ่งสมบุญ ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภครสทานนี้” เขาจึงให้ทานนั้น คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่พิง และเครื่องประทีปแก่สมณะหรือพรานมณี สารีบุตร เธอเข้าใจเรื่องนั้นอย่างไร คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ควรให้ทานเช่นนั้นหรือไม่”

“ควรให้ พระพุทธเจ้าข้า”

“สารีบุตร ในการให้ทานเช่นนั้น บุคคลผู้ให้ทานอย่างมีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างมี จิตผูกพัน ให้ทานอย่างมุ่งหวังสิ่งสมบุญ ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภครสทานนี้” เขาให้ทานนั้นแล้ว หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดร่วมกับพวกเทวดาชั้นจาตุมหาราช เขาให้กรรมนั้นสิ้นไป ให้ฤทธินั้นสิ้นไป ให้ยศนั้นสิ้นไป ให้ความเป็นใหญ่นั้นสิ้นไป เป็นผู้ยังต้องมา คือมาสู่ความเป็นอย่างนี้”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างไม่มีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มุ่งหวังสิ่งสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภครสทานนี้” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” ฯลฯ”

ทาน ศีล ภาวนา

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานอย่างไม่มีใจเชื่อโย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มุ่งหวังสิ่งสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคนิผลทานนี้” ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ ไม่ควร” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเองไม่ได้ ไม่ควร” แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราให้ทานและจำแนกทานนี้เหมือนเหล่าฤาษีในปางก่อน คือ อัญญฤๅษี วามกฤๅษี วามเทวฤๅษี เวสสามิตตฤๅษี ยมคัคคิฤๅษี อังคีรสฤๅษี ภารทวาชฤๅษี วาเสฏฐฤๅษี กัสสป- ฤๅษี และภคุฤๅษี ได้บูชามหาฤษณ์แล้ว ฉะนั้น” ฯลฯ”

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ฯลฯ ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราจักให้ทานและจำแนกทานนี้เหมือนเหล่าฤๅษีในปางก่อน คือ อัญญฤๅษี วามกฤๅษี วามเทวฤๅษี เวสสามิตตฤๅษี ยมคัคคิฤๅษี อังคีรสฤๅษี ภารทวาชฤๅษี วาเสฏฐฤๅษี กัสสปฤๅษี และภคุฤๅษี ได้บูชามหาฤษณ์แล้ว แต่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความสุขชื่นชม โสมนัส ฯลฯ”

ทาน ศีล ภาวนา

“สารีบุตร ส่วนบุคคลบางคน ใน โลกนี้ าลา ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความชื่นชม โสมนัส แต่ให้ทานเป็นเครื่องประดับจิต ประุ้งแต่งจิต เขาจึงให้ทานนั้น คือ ข้าว น้ำ ผ้า ยาน คอกไม้ ของหอม เครื่องอุปโภค ที่นอน ที่พัก และเครื่องประดับแก่สมณะหรือพรหมณ์ สารีบุตร เธอเข้าใจเรื่องนั้น อย่างไร คือ บุคคลบางคนใน โลกนี้ควรให้ทานเช่นนั้นหรือไม่”

“ควรให้ พระพุทธเจ้าข้า”

“สารีบุตร ในการให้ทานเช่นนั้น บุคคลผู้ให้ทานอย่างไม่มีใจเยื่อใย ให้ทานอย่างไม่มีจิตผูกพัน ให้ทานอย่างไม่มุ่งหวังสิ่งสมบุญ มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราละโลกนี้ไปแล้วจักบริโภคนิพพานนี้” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “การให้ทานเป็นการดี” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “บิณฑบาต ปู่ย่า ตายาย เคยให้ทาน เคยทำทาน เราไม่ควรให้วงศ์ตระกูลเก่าแก่เสื่อมเสียไป” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราหุงหากินเองได้ ชนเหล่านี้หุงหากินเองไม่ได้ การที่เราหุงหากินเองได้ จะไม่ให้ทานแก่ชนเหล่านี้ผู้หุงหากินเอง ไม่ได้ ไม่ควร” มิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เราจักให้ทานและจำแนกทานนี้เหมือนเหล่า ฤาษีในปางก่อน คือ อัญญฤาษี วามฤาษี วามเทวฤาษี เวสสามิตตฤาษี ยมทัตติฤาษี อังคีรสฤาษี ภารทวาชฤาษี วาเสฐฤาษี กัสสปฤาษีและภคุฤาษี ได้บูชามหาญาณแล้ว” ทั้งมิใช่ให้ทานด้วยคิดว่า “เมื่อเราให้ทานนี้ จิตย่อมผ่องใส จะเกิดความชื่นชม โสมนัส” แต่ให้ทานเป็นเครื่องประดับจิต ประุ้งแต่งจิต เขาจึงให้ทานนั้น หลังจาก ตายแล้ว ย่อมไปเกิดร่วมกับพวก เทวดาชั้นพรหมกายิกา๑ เขาให้กรรมนั้นสิ้นไป ให้ฤทธิ์นั้นสิ้นไป ให้ยศนั้นสิ้นไป ให้ความเป็นใหญ่นั้นสิ้นไป เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอยู่อย่างนี้

ทาน ศิล ภาวนา

สารีบุตร นี่แหละเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ท่านชนิดเดียวกัน ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้
แล้วไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก นี่แหละเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ท่านชนิดเดียวกันที่บุคคลบาง
คนในโลกนี้ถวายแล้วกลับมีผลมาก มีอานิสงส์มาก”

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุขมาให้ความเพ้อชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ด ภ า ว น า

P
a
g
e
|
4
7

ค อน ที่ ๒
ว ่า ค ้วย เรื อ ง คี ด

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปิน่าสุขมาให้ศรัทธาเพ่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ภิกษุทั้งหลาย

นกกระทำ ได้ให้ลิงกับช้างสมาทานศีล ๕

ทั้งตนเองก็รักษาศีล ๕

สหายทั้ง ๓ นั้นต่างเคารพยำเกรง

ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเสมอภาคกัน

หลังจากสิ้นชีวิตได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัตินี้เรียกว่าคิตติยพรหมจรรย์

นรชนเหล่าใดฉลาดในธรรม

ประพฤติก่อนน้อมถ่อมตนต่อบุคคลผู้เจริญทั้งหลาย

นรชนเหล่านั้นเป็นผู้ได้รับการสรรเสริญในปัจจุบัน

และมีสุคติภพในเบื้องหน้า

ภิกษุทั้งหลาย สัตว์วิจิตรงานพวกนั้นยังมีความเคารพยำเกรง

ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเสมอภาคกัน

ภิกษุทั้งหลาย

การที่พวกเขาเป็นผู้บวชแล้วในธรรมวินัยที่เรากล่าวดีแล้ว

มีความเคารพมีความยำเกรงกันและกัน

ดำเนินชีวิตอย่างเสมอภาคกัน

จะพึงงดงามในธรรมวินัยนี้

วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๑๑/๑๒๕

ทาน ศิล ภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย

บัณฑิตเมื่อปรารถนาความสุข ๓ ประการนี้ พึงรักษาศีล

ความสุข ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. เมื่อปรารถนาความสุขว่า "ขอความสรรเสริญ จงมาถึงเรา" พึงรักษาศีล

๒. เมื่อปรารถนาความสุขว่า "ขอโรคสมบัติทั้งหลาย จงเกิดขึ้นแก่เรา" พึงรักษาศีล

๓. เมื่อปรารถนาความสุขว่า "หลังจากตายแล้ว เราจักไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์" พึงรักษาศีล

ภิกษุทั้งหลาย

บัณฑิตเมื่อปรารถนาความสุข ๓ ประการนี้แล พึงรักษาศีล

ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๗๖/๔๓๖

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปิน่าสุขมาให้ใครมเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

กุศลบุตรในสัตว์โลกนี้ผู้ใคร่ประโยชน์
พึงศึกษาศีลนั้นแหละ ให้เป็นอันศึกษาดีแล้วในโลกนี้
เพราะศีลที่รักษาแล้ว ย่อมนำสมบัติทุกประเภทมาให้ได้
ผู้มีปัญญาเมื่อปรารถนาความสุข ๓ อย่าง
คือ การสรรเสริญ ๑ การได้ความปลื้มใจ ๑
การตายไปแล้วบันเทิงในสวรรค์ ๑
ควรรักษาศีล
เพราะผู้มีศีล มีความสำรวม ย่อมได้มิตรมาก
ส่วนผู้ทุศีล ประพฤติแต่ความชั่ว ย่อมแตกจากมิตร
นรชนผู้ทุศีลย่อมได้รับการตำหนิและติเตียน
นรชนผู้มีศีลย่อมได้รับความยกย่องชมเชยและสรรเสริญทุกเมื่อ
ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้ง เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย
เป็นประธานแห่งกรรมทั้งปวง
เพราะฉะนั้น พึงชำระศีลให้บริสุทธิ์
สังวรศีล เป็นเครื่องกันทุจริต ทำจิตใจให้ระงับ
และเป็นท่าสำหรับหยั่งลงมหาสมุทรคือนิพพาน
ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์
ขุ.เถร.(ไทย) ๒๖/๖๐๘-๖๑๓/๔๔๕

เมื่อคิดนัยยังคงเวียนอยู่ มิได้มีความริษยา ความตระหนี่ ความดีเสมอ
คิดนัยมีนิสัยไม่มัก โกรธ ประพศิตตามคำสั่งสามี
และไม่ประมาทในการรักษาศีลอุโบสถเป็นนิตย์
คิดนัยเข้าจำอุโบสถศีลซึ่งประกอบด้วยองค์ ๘
ทุกวัน ๑๔ คำ ๑๕ คำและ ๘ คำแห่งปักษี
และตลอดปฎิหาริย์ปักษี คิดนัยสำรวมระวังในศีลตลอดเวลา
และแจกจ่ายทานด้วยความเคารพ จึงได้ครอบครองวิมานนี้
คิดนัยงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ จากการลักขโมย
จากการประพศิตนอกใจสามี สำรวมระวังจากการพูดเท็จ
และเว้นไกลการค้ำน้ำเมา คิดนัยยินดีในศีล ๕ ฉลาดในอริยสัจ
เป็นอุบาสิกาของพระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า โคดมผู้มีพระจักขุ มีพระยศ
เพราะศีลของตน คิดนัยนั้นจึงมีเกียรติยศบริวารยศ
เสวยผลบุญของตนอยู่เป็นสุข ไร้โรค เพราะบุญนั้นผิวพรรณคิดนัยจึงงามเช่นนี้
ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่คิดนัยในวิมานนี้
และโรคะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดขึ้นแก่คิดนัย
ข้าแต่ภิกษุผู้มีอานุภาพมาก คิดนัยขอกราบเรียนว่า
เพราะบุญที่ได้ทำไว้สมัยเมื่อเกิดเป็นมนุษย์
คิดนัยจึงมีอานุภาพรุ่งเรือง และมีรัศมีกายสว่างไสวไปทั่วทุกทิศอย่างนี้
ขุ.วิมาน. (ไทย) ๒๖/๑๒๘-๑๓๕/๒๒-๒๓

ได้ทราบมาว่า

ศิลปินเป็นความงาม ศิลปินเยี่ยมในโลก

ท่านจงคูชิ ฐใหญ่มีพิษอันร้ายแรง

ยอมไม่เบียดเบียนผู้อื่นด้วยรู้สึกตัวว่า เป็นผู้มีศิลปิน

เราจักสมาทานศิลปิน

ที่บัณฑิตรับรองแล้วว่า เป็นความปลอดภัยในโลก

เป็นคุณชาติเครื่องให้บัณฑิตเรียกบุคคลผู้ประพฤติตามข้อปฏิบัติของพระอรียะว่า

เป็นผู้มีศิลปิน

อนึ่ง บุคคลผู้มีศิลปิน

ยอมเป็นที่รักของญาติทั้งหลาย และรุ่งเรืองในหมู่มิตร

เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติ

พ.ช.า. (ไทย) ๒๓/๔๖๕-๔๗๑/๑๒๐

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปินสู่ขมาให้ทราบเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

คนทั้งหลาย

ให้ทาน สมาทานศีล ทำอุโบสถกรรมแล้ว เกิดที่ไหน
คนทั้งหลาย ให้ทาน สมาทานศีล ทำอุโบสถกรรมแล้ว
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งกษัตริย์ผู้มหาราช
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งพราหมณ์ผู้มหาราช
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งคหบดีผู้มหาราช
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นจาตุมหาราช
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นดาวดึงส์
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นยามา
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นดุสิต
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นนิมมานรดี
บางคนเข้าถึงความเป็นพวกแห่งเหล่าเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี

อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๑๐๕/๕๑๕

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

คุกรพราหมณ์

การที่บุคคลเป็นผู้มีจิตใจเอื้อมโใส่สมาทานลิกขามททั้งหลย

คือ งคเว่นจากปาณาติบาต

งคเว่นจากอทินนาทาน

งคเว่นจากกาเมสุมิจนจาร

งคเว่นจากมุสรวาท

งคเว่นจากการคิมน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท

คุกรพราหมณ์

นี้แหละเป็นยัญซึ่งใช้ทรัพย์น้อยกว่า

มีการตระเตรียมน้อยกว่า และมีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า

กว่ายัญสมบัติทั้ง ๓ ประการ ซึ่งมีบริวาร ๑๖ นี้

กว่านิตยทานอันเป็นอนุกุลยัญ

กว่าวิหารทาน และกว่าสรณคมนนี้

.

ที.ลี.(ไทย) ๙/๒๓๔/๑๖๖

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ใครมเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ล ภ า ว น า

กั ส ส ปะ
 ภิกษุสมบรูณ์ด้วยศีลอย่างนี้
 ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหนดๆ เลย
 เพราะศีลสังวรนั้น
 เปรียบเหมือนกษัตริย์ผู้ได้มูรธาภิเษก
 กำจักราชศัทรุได้แล้ว ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหนดๆ
 เพราะราชศัทรุนั้น
 กั ส ส ปะ ภิกษุก็ฉัณนั้น สมบรูณ์ด้วยศีลอย่างนี้แล้ว
 ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหนดๆ เพราะศีลสังวรนั้น
 ภิกษุสมบรูณ์ด้วยอริยศีลชั้นนี้
 ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจาก โทษในภายใน
 กั ส ส ปะ ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล
 ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล
 กั ส ส ปะ นี้แลศีลสัมปทานั้น

•
 ที.ลี.(ไทย) ๙/๒๓๐/๒๔๓

หมวกว่าค้ำยันานิสงส์

กิมัตถียสูตร

ว่าค้ำยันาคำถามเกี่ยวกับผลแห่งศีล

ข้าพเจ้าได้สัดคัมมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตะวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้นแล ท่านพระอนานท์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ศีลที่เป็นกุศล มีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอนานิสงส์”

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า “อนานท์ ศีลที่เป็นกุศล มีอวิปปฏิสาร (ความไม่ร้อนใจ) เป็นผล มีอวิปปฏิสารเป็นอนานิสงส์”

“อวิปปฏิสารมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอนานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อนานท์ อวิปปฏิสารมีปราโมทย์ (ความบันเทิงใจ) เป็นผล มีปราโมทย์เป็นอนานิสงส์”

“ปราโมทย์มีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอนานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อนานท์ ปราโมทย์มีปีติ (ความอิมใจ) เป็นผล มีปีติเป็นอนานิสงส์”

“ปีติมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอนานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อนานท์ ปีติมีปัสสัทธิ (ความสงบกายสงบใจ) เป็นผล มีปัสสัทธิเป็นอนานิสงส์”

---

^๔ อ.ทสก.(ไทย) ๒๘/๑/๑

“บัสัทธิมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อานนท์ บัสัทธิมีสุขเป็นผล มีสุขเป็นอานิสงส์”

“สุขมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อานนท์ สุขมีสมาธิเป็นผล มีสมาธิเป็นอานิสงส์”

“สมาธิมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อานนท์ สมาธิมียถาภูตญาณทัสสนะ (ความรู้ ความเห็นตามความเป็นจริง) เป็นผล มียถาภูตญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์”

“ยถาภูตญาณทัสสนะมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อานนท์ ยถาภูตญาณทัสสนะมีนิพพิทา (ความเบื่อหน่าย) และวิราคะ (ความคลายกำหนัด) เป็นผล มีนิพพิทาและวิราคะเป็นอานิสงส์”

“นิพพิทาและวิราคะมีอะไรเป็นผล มีอะไรเป็นอานิสงส์ พระพุทธเจ้าข้า”

“อานนท์ นิพพิทาและวิราคะมีวิมุตติญาณทัสสนะ (ความรู้ความเห็นในวิมุตติ) เป็นผล มีวิมุตติญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์”

อานนท์ คีลที่เป็นกุศลมีอวิปฏิสารเป็นผล มีอวิปฏิสารเป็นอานิสงส์ อวิปฏิสาร มีปราโมทย์เป็นผล มีปราโมทย์เป็นอานิสงส์ ปราโมทย์มีปีติเป็นผล มีปีติเป็นอานิสงส์ ปีติ มีบัสัทธิเป็นผล มีบัสัทธิเป็นอานิสงส์ บัสัทธิมีสุขเป็นผล มีสุขเป็นอานิสงส์ สุขมีสมาธิเป็นผล มีสมาธิเป็นอานิสงส์ สมาธิมียถาภูตญาณทัสสนะเป็นผล มียถาภูตญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์ ยถาภูตญาณทัสสนะมี นิพพิทาและวิราคะเป็นผล มีนิพพิทาและวิราคะเป็นอานิสงส์ นิพพิทาและวิราคะมี วิมุตติญาณทัสสนะเป็นผล มีวิมุตติญาณทัสสนะเป็นอานิสงส์ อย่างนี้ อานนท์ คีลที่เป็นกุศล ย่อมทำอรรถเหตุผลให้บริบูรณ์โดยลำดับ อย่างนี้แล”

อากังขสูตร^๕

ว่าด้วยความหวัง

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของ อนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียก ภิกษุทั้งหลาย มาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า

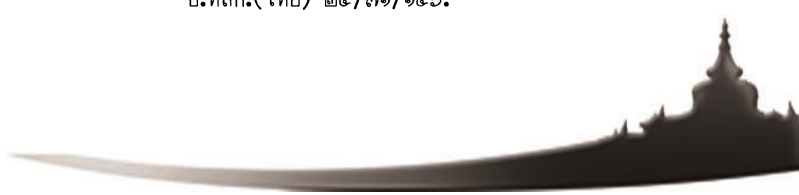
ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยศีล สมบูรณ์ด้วยปาติโมกข์ สำรวมด้วยการสังวร ในปาติโมกข์ เพียบพร้อมด้วยอาการและโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายเถิด

๑. หากภิกษุหวังว่า “เราพึงเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจ เป็นที่เคารพ และเป็นที่ยกย่องของเพื่อนพรหมจารีทั้งหลาย” พึงเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ หมั่นประกอบความสงบแห่งจิตภายใน ไม่ห่างจากฌาน ประกอบด้วยวิปัสสนา เพิ่มพูนเรือนว่างเถิด

๒. หากภิกษุหวังว่า “เราพึงเป็นผู้ไฉฉิว บิณฑบาต เสนาสนะ และ คิลานปัจจัยเภสัชบริวาร” พึงเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ หมั่นประกอบความสงบแห่งจิตภายใน ไม่ห่างจากฌาน ประกอบด้วย วิปัสสนา เพิ่มพูนเรือนว่างเถิด

๓. หากภิกษุหวังว่า “เราบริโภคน้ำจืด บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารของชนเหล่าใด ขอสักการะของชนเหล่านั้น พึงมี ผลมาก มีอานิสงส์มาก” พึงเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูนเรือนว่างเถิด

^๕ อ.ทสก.(ไทย) ๒๔/๓๑/๑๕๖.

ทาน ศีล ภาวนา

๔. หากภิกษุหวังว่า “ญาติสาโลหิตเหล่าใด ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีจิต เลื่อมใส ระลึกถึงเรา ขอการระลึกถึงเราของญาติสาโลหิตเหล่านั้น ฟังมีผลมาก มีอานิสงส์มาก” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูนเรือนว่างเกิด

๕. หากภิกษุหวังว่า “เราฟังเป็นผู้สัน โทษด้วยจิรว บินทบาท เสนาสนะ และคิ ลานปัจฉัยภคัสชบริวารตามแต่จะได้อ” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้ บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูน เรือนว่างเกิด

๖. หากภิกษุหวังว่า “เราฟังเป็นผู้คตทนต่อความหนาว ร้อน หิว กระจาย เหลือบ ยุง ลม แดด และสัมผัสแห่งสัตว์เลื้อยคลาน ถ้อยคำหยาบคายร้ายกาจ ฟังเป็นผู้คตถัน เวทนาทั้งหลายอันมีในร่างกายที่เกิดขึ้นแล้วเป็นทุกข์ กล้าแข็ง เข็ดร้อน ไม่นินดี ไม่น่า พอใจ พรากชีวิต” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูนเรือนว่างเกิด

๗. หากภิกษุหวังว่า “เราฟังเป็นผู้ข่มความยินดีและความยินร้าย ความยินดีและความยินร้ายไม่ฟังครอบงำเรา ขอเราฟังข่มความยินดีและความยินร้ายที่เกิดขึ้นอยู่” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูน เรือนว่างเกิด

๘. หากภิกษุหวังว่า “เราฟังเป็นผู้ระงับความกลัว ความหวาดเสียวได้ ความกลัว ความหวาดเสียวไม่ฟังครอบงำเรา ขอเราฟังระงับความ กลัว ความหวาดเสียวที่เกิดขึ้นอยู่” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูนเรือนว่างเกิด

๙. หากภิกษุหวังว่า “เราฟังเป็นผู้ไคฌาน ๔ อันมีในจิตยิ่งซึ่งเป็นเครื่องอยู่เป็นสุข ในปัจจุบันตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบาก” ฟังเป็นผู้ทำศีลทั้งหลาย ให้บริบูรณ์ . . . เพิ่มพูนเรือนว่างเกิด

๑๐. หากภิกษุหวังว่า “เราพึงทำให้แจ้งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะอาสวะสิ้นไป ค้ำยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน” พึงเป็นผู้ทำศีลทั้งหลายให้บริบูรณ์ หมั่นประกอบความสงบแห่งจิตภายใน ไม่ห่างจากฌาน ประกอบด้วยวิปัสสนาเพิ่มพูนเรือนว่างเถิด

ภิกษุทั้งหลาย เพราะอาศัยคำที่เรากล่าวไว้ว่า “เราทั้งหลายจงเป็นผู้สมบูรณ์ ค้ำยศีลสมบูรณ์ค้ำยปาติโมกข์ สรรวมค้ำยการสังวรในปาติโมกข์ เพียบพร้อมค้ำยอาจารย์และโคจร มีปกติเห็นภยันโทษแม้เล็กน้อย สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลายเถิด” เราจึงกล่าวไว้เช่นนั้น

อากังขสูตรที่ ๑ จบ

ทาน ศิล ภาวนา

ตอนที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องภาวนา

ผู้ให้ยอเป็นที่รัก

ศิลปินาสุมมาให้ความเพ้อชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ภาวนา ๓

๑. กายภาวนา (การอบรมกาย)
๒. จิตตภาวนา (การอบรมจิต)
๓. ปัญญาภาวนา (การอบรมปัญญา)

ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๒

ผู้ให้ยืมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ศรัทธา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ปุถุชนใน โลกนี้ผู้ยังไม่ได้สัคค
มีสุขเวทนาเกิดขึ้น ถูกสุขเวทนากระทบแล้ว
มีความยินดียิ่งนักในสุขเวทนา
และถึงความเป็นผู้ยินดียิ่งนักในสุขเวทนา
สุขเวทนานั้นของเขาย่อมดับไป
เพราะสุขเวทนาดับไป ทุกขเวทนาจึงเกิดขึ้น
เขาถูกทุกขเวทนากระทบเข้าแล้ว
ก็เศร้าโศก เสียใจ รำพัน ตีอก คร่ำครวญ ถึงความหลงใหล
สุขเวทนานั้นแม้ที่เกิดขึ้นแก่เขาแล้ว ก็ครอบงำจิตอยู่
เพราะเหตุที่มีได้อบรมกาย
ทุกขเวทนาแม้ที่เกิดขึ้นแล้ว ก็ครอบงำจิตอยู่ เพราะเหตุที่มีได้อบรมจิต
สุขเวทนา และทุกขเวทนาทั้ง ๒ ฝ่ายที่เกิดขึ้นแก่ปุถุชนคนใดคนหนึ่งอย่างนี้
ก็ครอบงำจิตอยู่ เพราะเหตุที่มีได้อบรมกาย เพราะเหตุที่มีได้อบรมจิต
อัคคิเวสสนะ
บุคคลผู้มีได้อบรมกาย มิได้อบรมจิต เป็นอย่างนี้

ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๖๘/๕๐๕

ภิกษุทั้งหลาย

เมื่อภิกษุ ไม่หมั่นประกอบภาวนาอยู่

แม้จะเกิดความปรารถนาอย่างนี้ว่า

‘ทำอะไรหนอ

จิตของเราจึงจะหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายเพราะไม่ถือมั่น’ ก็จริง

แต่จิตของภิกษุนั้นก็ยังไม่หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย

เพราะไม่ถือมั่นได้เลย

ข้อนั้นเพราะเหตุไร

ควรกล่าวว่า เพราะไม่ได้เจริญ เพราะไม่ได้เจริญอะไร

เพราะไม่ได้เจริญ

สติปัฏฐาน ๔

สัมมัปปธาน ๔

อิทธิบาท ๔

อินทรีย์ ๕

พละ ๕

โพชฌงค์ ๗

อริยมรรคมีองค์ ๘

อ.สศตค.(ไทย)๒๓/๗๑/๑๕๖

ทาน ศีล ภาวนา

บุคคลผู้ได้อบรมกาย ได้อบรมจิต เป็นอย่างไร
คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ผู้ได้สดับแล้ว
มีสุขเวทนาเกิดขึ้น ถูกสุขเวทนากระทบเข้าแล้ว
ไม่มีความยินดียิ่งนักในสุขเวทนา
และไม่ถึงความเป็นผู้ยินดียิ่งนักในสุขเวทนา
สุขเวทนานั้นของเขาย่อมดับไป
เพราะสุขเวทนาดับไป ทุกขเวทนาจึงเกิดขึ้น
เขาถูกทุกขเวทนากระทบเข้าแล้ว ก็ไม่เศร้าโศก ไม่เสียใจ
ไม่รำพัน ไม่ต้อก คร่ำครวญ ไม่ถึงความหลงไหล
สุขเวทนานั้นแม้ที่เกิดขึ้นแก่อริยสาวกแล้ว
ก็ไม่ครอบงำจิตตั้งอยู่ เพราะเหตุที่ได้อบรมกาย
ทุกขเวทนาแม้ที่เกิดขึ้นแล้วก็ครอบงำจิตอยู่ไม่ได้ เพราะเหตุที่ได้อบรมจิต
สุขเวทนาและทุกขเวทนาทั้ง ๒ ฝ่ายที่เกิดขึ้นแก่อริยสาวกผู้ใดผู้หนึ่งอย่างนี้
ก็ไม่ครอบงำจิตตั้งอยู่
เพราะเหตุที่ได้อบรมกาย เพราะเหตุที่ได้อบรมจิต

ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๖๘/๔๐๔

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ภิกษุทั้งหลาย

บุคคลใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเช้า

บุคคลใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐ หม้อใหญ่ในเวลาเที่ยง

บุคคลใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเย็น

บุคคลใดพึงเจริญเมตตาจิต

ในเวลาเช้าอย่างน้อยเพียงขณะการหยคน้ำนมโค

บุคคลใดพึงเจริญเมตตาจิต

ในเวลาเที่ยงอย่างน้อยเพียงขณะการหยคน้ำนมโค

หรือบุคคลใดพึงเจริญเมตตาจิต

ในเวลาเย็นอย่างน้อยเพียงขณะการหยคน้ำนมโค

การเจริญเมตตาจิตนี้มี

ผลมากกว่าทานที่บุคคลให้แล้ว ๓ ครั้งในวันหนึ่งนั้น

ภิกษุทั้งหลาย

เพราะเหตุนั้น เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า

เราทั้งหลายจักเจริญเมตตาเจโตวิมุตติ จักทำให้มาก ทำให้เป็นกุญยาน

ทำให้เป็นที่ตั้ง ทำให้ตั้งมั่น สิ้นสม ปรารภดี

เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้

ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๒๒๖/๓๑๕

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

เขมา เธอจงดูรูปกายที่กระสับกระส่าย
 ไม่สะอาด เปื้อนเน่า (มีของเหลว)
 ไหลเข้าและไหลออก ที่พวกคนเขลาพากันยินดียิ่งนัก
 เธอจงอบรมจิตให้เป็นสมาธิมีอารมณ์เดียว
 ค้ำยอารมณ์ที่ไม่งามเกิด
 เธอจงเจริญกายคตาสติมาก ไปด้วยความเบื่อหน่ายเกิด
 รูปของหญิงนี้เป็นฉัน ไค รูปกายของเธอนั้นก็เป็นฉันนั้น
 รูปกายของเธอนั้นเป็นฉัน ไค รูปของหญิงนี้ก็เป็นฉันนั้น
 เธอจงคลายความยินดีพอใจในกาย
 ทั้งภายในและภายนอกเกิด
 จงอบรมอนิมิตตวิโมกข์ จงละมานานุสัยเสีย
 แต่นั้นเธอจักเป็นผู้อยู่อย่างสงบ เพราะมานานุสัยสงบระงับไป
 ชนเหล่าใดกำหนดเพราะระคาจะเกาะติดกระแสนอยู่
 เหมือนแมลงมุมเกาะใยอยู่ตรงกลางที่ทำไว้เอง
 ชนเหล่านั้นตัดกระแสระคานั้นแล้ว
 ไม่มีความอาลัย ละกามสุข หลีกไป

•
อุปทาน (ไทย) ๓๓/๓๕๔-๓๕๘/๔๓๔

ราหุล

เธอจงเจริญภาวณาให้เสมอด้วยแผ่นดินเกิด

เพราะเมื่อเธอเจริญภาวณาให้เสมอด้วยแผ่นดินอยู่
ผัสสะอันเป็นที่ชอบใจและไม่ชอบใจที่เกิดขึ้นแล้ว

จักครอบงำจิตของเธอไม่ได้

คนทั้งหลายทั้งของสะอาดบ้าง ไม่สะอาดบ้าง คุณบ้าง

มูตรบ้าง น้ำลายบ้าง น้ำหนองบ้าง เลือดบ้าง

ลงบนแผ่นดิน แผ่นดินจะอึดอัด

ระอา หรือรังเกียจของนั้นก็หาไม่ แม้นันใด

เธอก็ฉันทันเหมือนกัน

จงเจริญภาวณาให้เสมอด้วยแผ่นดิน

เพราะเมื่อเธอเจริญภาวณาให้เสมอด้วยแผ่นดินอยู่
ผัสสะอันเป็นที่ชอบใจและไม่ชอบใจที่เกิดขึ้นแล้ว

จักครอบงำจิตของเธอไม่ได้

.

ม.ม.(ไทย) ๑๓/๑๑๕/๑๒๕

เธอจงเจริญภาวนาให้เสมอด้วยน้ำเอือก
 เพราะเมื่อเธอเจริญภาวนาให้เสมอด้วยน้ำอยู่
 ผัสสะอันเป็นที่ชอบใจและไม่ชอบใจที่เกิดขึ้นแล้ว
 จักครอบงำจิตของเธอไม่ได้
 คนทั้งหลายล้างของสะอาดบ้าง ของไม่สะอาดบ้าง
 คุบบ้าง มูตรบ้าง น้ำลายบ้าง น้ำหนองบ้าง เลือดบ้าง
 น้ำจะอึกอืด ระอา หรือรังเกียจของนั้นก็หาไม่ แม้นินโค
 เธอก็ฉนนั้นเหมือนกัน
 จงเจริญภาวนาให้เสมอด้วยน้ำ
 เพราะเมื่อเธอเจริญภาวนาให้เสมอด้วยน้ำอยู่
 ผัสสะอันเป็นที่ชอบใจและไม่ชอบใจที่เกิดขึ้นแล้ว
 จักครอบงำจิตของเธอไม่ได้
 .
 ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๑๕/๑๒๕

รอยนิ้วมือ หรือรอยนิ้วหัวแม่มือ

ปรากฏอยู่ที่ค้ำมมีคของช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้

แต่ช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้นั้นหาว่า

วันนี้ ค้ำมมีคของเราสึกไปประมาณเท่านี้

เมื่อวานนี้ สึกไปประมาณเท่านี้

วันก่อนๆ สึกไปประมาณเท่านี้'

ที่แท้เมื่อค้ำมมีคสึกไปแล้ว

ช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้นั้น ก็รู้ว่า 'สึกไปแล้ว' แม้จันต

ภิกษุก็จันนั้นเหมือนกันเมื่อประกอบภาวนาอยู่เนื่อง ๆ

หาว่าไม่ว่า 'วันนี้อาสวะทั้งหลายของเราสิ้นไปประมาณเท่านี้

เมื่อวานนี้ สิ้นไปประมาณเท่านี้ วันก่อนๆ สิ้นไปประมาณเท่านี้' ก็จริง

ถึงอย่างนั้น เมื่ออาสวะสิ้นไปแล้ว

เธอก็รู้ว่า 'สิ้นไปแล้ว'

.

ส.ช.(ไทย) ๑๓/๑๐๒/๑๕๕

ภิกษุทั้งหลาย

สมาธิภาวนา ๔ ประการนี้

สมาธิภาวนา ๔ ประการ ะไรบ้าง คือ

๑. สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ยอมเป็น ไปเพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน
๒. สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ยอมเป็น ไปเพื่อได้ญาณทัตตสนะ
๓. สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ยอมเป็น ไปเพื่อสติสัมปชัญญะ
๔. สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ยอมเป็น ไปเพื่อความสิ้นอาสวะ

อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๔๑/๖๘

สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ย่อมเป็นไปเพื่ออยู่เป็นสุข ในปัจจุบัน เป็นอย่างไร
คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังคจจากกามและอกุศลธรรมแล้ว
บรรลุปฐมฌานที่มี วิตก วิจาร์ ปิติ และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่
เพราะวิตกวิจาร์สงบระงับไป
บรรลุดุคตฌานมีความผ่องใสภายใน
มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร์
มีแต่ปิติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่
เพราะปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ
เสวยสุขด้วยนามกาย
บรรลุดุคตฌานที่พระอริยะสรรเสริญว่า
'ผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุข'
เพราะละสุขและทุกข์ได้
เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว
บรรลุดุจตตฌานที่ไม่มีทุกข์
ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่
สมาธิภาวนานี้ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว
ย่อมเป็นไปเพื่ออยู่เป็นสุข ในปัจจุบัน

อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๘๑/๖๘

ทาน ศิล ภาวนา

สมาธิภาวนา

ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว

ย่อมเป็นไปเพื่อไฉไลคุณทัตสนะ เป็นอย่างไร
คือ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้มนสิการถึงอาโลกสัญญา

(ความกำหนดหมายในแสงสว่าง)

อธิษฐานทิวาสัญญา (ความกำหนดหมายว่ากลางวัน) ว่า

กลางคืนเหมือนกลางวัน

กลางวันเหมือนกลางคืน

มีใจสงบไม่มีเครื่องร้อยรัด

อบรมจิตให้สว่างอยู่

สมาธิภาวนานี้ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว

ย่อมเป็นไปเพื่อไฉไลคุณทัตสนะ

อ. จตุกก.(ไทย) ๒๑/๘๑/๖๘

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

สมาธิภาวนา

ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว

ย่อมเป็นไปเพื่อสติสัมปชัญญะ เป็นอย่างไร

คือ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้แจ้งเวทนาที่เกิดขึ้น

รู้แจ้งเวทนาที่ตั้งอยู่

รู้แจ้งเวทนาที่ดับไป

รู้แจ้งสัญญาที่เกิดขึ้น ...

รู้แจ้งวิตกที่เกิดขึ้น

รู้แจ้งวิตกที่ตั้งอยู่

รู้แจ้งวิตกที่ดับไป

สมาธิภาวนานี้ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว

ย่อมเป็นไปเพื่อสติสัมปชัญญะ

อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๘๑/๖๘

ทาน ศีล ภาวนา

สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มาก
แล้วย่อมเป็นไปเพื่อความสิ้นอาสวะ เป็นอย่างไร
คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้มีปกติ
เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปในอุปาทานชั้น ๕ อยู่ว่า
รูปเป็นอย่างไร ความเกิดขึ้นแห่งรูปเป็นอย่างไร
ความดับแห่งรูปเป็นอย่างไร
เวทนาเป็นอย่างไร
ความเกิดขึ้นแห่งเวทนาเป็นอย่างไร
ความดับแห่งเวทนาเป็นอย่างไร
สัญญาเป็นอย่างไร ความเกิดขึ้นแห่งสัญญาเป็นอย่างไร
ความดับแห่งสัญญาเป็นอย่างไร
สังขารเป็นอย่างไร ความเกิดขึ้นแห่งสังขารเป็นอย่างไร
ความดับแห่งสังขารเป็นอย่างไร
วิญญาณเป็นอย่างไร ความเกิดขึ้นแห่งวิญญาณเป็นอย่างไร
ความดับแห่งวิญญาณเป็นอย่างไร
สมาธิภาวนานี้ที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้วย่อม
เป็นไปเพื่อความสิ้นอาสวะ

อ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๘๑/๖๘

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ควมเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

นิคมกถา

ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตร ๓ ประการนี้

บุญกิริยาวัตร ๓ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทาน
๒. บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีล
๓. บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานเล็กน้อย ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลเล็กน้อย และไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โชคร้ายในมनुญษ์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานพอประมาณ ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลพอประมาณ แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้โชคดีในมनुญษ์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นจาตุมหาราช

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวมหาราชทั้ง ๔ ในชั้นนั้นทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นจาตุมหาราชได้ โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ วรรณะที่เป็นทิพย์ สุขที่เป็นทิพย์ ยศที่เป็นทิพย์ อริปไตยที่เป็นทิพย์ รูปที่เป็นทิพย์ เสียงที่เป็นทิพย์ กลิ่นที่เป็นทิพย์ รสที่เป็นทิพย์ โภจวิญญูที่เป็นทิพย์

ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นดาวดึงส์

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสักกะจอมเทพในชั้นดาวดึงส์นั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นดาวดึงส์ได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โฉมฐัพพะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นยามา

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสุยามเทพบุตรในชั้นยามานั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นยามาได้โดยฐานะ ๑๐ ประการคือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โฉมฐัพพะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นคุสิต

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสันคุสิตในชั้นคุสิตนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นคุสิตได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โฉมฐัพพะที่เป็นทิพย์

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นนิมมานรดี

ภิกษุทั้งหลาย ท้าวสุณิมิตเทพบุตรในชั้นนิมมานรดีนั้นทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นนิมมานรดีได้โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ ฯลฯ โยภฏฐัพพะที่เป็นทิพย์

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง แต่ไม่จัดแจงบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย หลังจากตายแล้ว เขาย่อมเกิดร่วมกับเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติ

ภิกษุทั้งหลาย ท้าววสวัตติเทพบุตรในชั้นปรนิมมิตวสวัตตินั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานให้ยิ่งขึ้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลให้ยิ่งขึ้น ย่อมครอบงำเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติได้ โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุที่เป็นทิพย์ วรรณะที่เป็นทิพย์ สุขที่เป็นทิพย์ ยศที่เป็นทิพย์ อธิปไตยที่เป็นทิพย์ รูปที่เป็นทิพย์เสียงที่เป็นทิพย์ กลิ่นที่เป็นทิพย์ รสที่เป็นทิพย์ โยภฏฐัพพะที่เป็นทิพย์

ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการนี้แล

อ.อภฺตฺตฺก.(ไทย) ๒๓/๓๖/๒๕๔

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเพ้อชรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน คี ด ภา ว ณา

ภาคผนวก

ผู้ให้ยืมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ศรรมพำชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

มหาสติปัฏฐานสูตร

การเจริญสติปัฏฐานสูตรใหญ่

ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชาวกुरू ชื่อกัมมาสธัมมะ แคว้นกुरू ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย" ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า

"ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโศกและปริเวท เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือสติปัฏฐาน ๔ ประการ

สติปัฏฐาน ๔ ประการ อะไรบ้าง คือ

ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

๒. พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

๓. พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

๔. พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

อุเทศ จบ

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศิลาสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

กายานุปัสสนา

(การพิจารณากาย)

หมวดกลมหายใจเข้าออก

ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไปสู่ป่าก็ดี ไปสู่โคนไม้ก็ดี ไปสู่เรือนว่างก็ดี นั่งคู้บัลลังก์ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า มีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก

เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจเข้ายาว"

เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจออกยาว"

เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจเข้าสั้น"

เมื่อหายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจออกสั้น"

สำเนียงกว่า "เรากำหนดรู้กลมทั้งปวง หายใจเข้า"

สำเนียงกว่า "เรากำหนดรู้กลมทั้งปวง หายใจออก"

สำเนียงกว่า "เราระงับกายสังขาร หายใจเข้า"

สำเนียงกว่า "เราระงับกายสังขาร หายใจออก"

ภิกษุทั้งหลาย ช่างกลึง หรือลูกมือช่างกลึงผู้มีความชำนาญ เมื่อชักเชือกยาว ก็รู้ชัดว่า "เราชักเชือกยาว" เมื่อชักเชือกสั้น ก็รู้ชัดว่า "เราชักเชือกสั้น" แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน

เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจเข้ายาว"

เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจออกยาว"

เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจเข้าสั้น"

เมื่อหายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่า "เราหายใจออกสั้น"

สำเนียงกว่า "เรากำหนดรู้กงลมทั้งปวง หายใจเข้า"

สำเนียงกว่า "เรากำหนดรู้กงลมทั้งปวง หายใจออก"

สำเนียงกว่า "เราระงับกายสังขาร หายใจเข้า"

สำเนียงกว่า "เราระงับกายสังขาร หายใจออก"

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิด (แห่งลมหายใจ) ในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับ (แห่งลมหายใจ) ในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับ (แห่งลมหายใจ) ในกายอยู่ หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดลมหายใจเข้าออก จบ

กายานุปัสสนา

หมวดอริยาบถ

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง

ภิกษุเมื่อเดิน ก็รู้ชัดว่า "เราเดิน"

เมื่อยืน ก็รู้ชัดว่า "เรายืน"

เมื่อนั่ง ก็รู้ชัดว่า "เรานั่ง"

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ศรัทธา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

หรือเมื่อนอน ก็รู้จักว่า "เรานอน"

ภิกษุ นั้น เมื่อดำรงกายอยู่โดยอาการใด ๆ ก็รู้จักกายที่ดำรงอยู่โดยอาการนั้น ๆ

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุ ย่อมพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุ นั้น มีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (คัมภีรและทิวฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดอิริยาบถ จบ

กายานุปัสสนา

หมวดคัมภีรปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง

ภิกษุทำความรู้สึกตัวในการก้าวไป การถอยกลับ

ทำความรู้สึกตัวในการแลดู การเหลียวดู

ทำความรู้สึกตัวในการคู้เข้า การเหยียดออก

ทำความรู้สึกตัวในการครองสังฆาฏิ บาตร และจีวร

ทำความรู้สึกตัวในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม

ทำความรู้สึกตัวในการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศิลาสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ทำความเข้าใจลึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนิ่ง
ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายใน๑อยู่ พิจารณาเห็นกายในกาย
ภายนอก๒อยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรม
เป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรม
เป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญ
ญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (คัมภีร์และทิวฎี) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ใน
โลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดสัมปชัญญะ จบ

กายนุปัสสนา

หมวดมนสิการสิ่งปฏิภูล

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ภิกษุพิจารณาเห็นกายนี้ ตั้งแต่ ฝ่าเท้าขึ้นไปเบื้อง
บน ตั้งแต่ปลายผมลงมาเบื้องล่าง มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ เต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่สะอาดชนิดต่าง
ๆ ว่า

“ในกายนี้ มีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง

เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ไต

หัวใจ ตับ พังผืด ม้าม ปอด

ลำไส้ใหญ่ ลำไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า

ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ด้วยความเพียร

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

“น้ำตา เพลวมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร”

ภิกษุทั้งหลาย ถูกรูปปาก ๒ ข้าง เต็มไปด้วยธาตุพีชชนิดต่าง ๆ คือ ข้าวสารี ข้าวเปลือก ถั่วเขียว ถั่วเหลือง เมล็ดงา ข้าวสาร คนตาดีเปิดดูยวามันออก พิจารณาเห็นว่า “นี่เป็นข้าวสารี นี่เป็นข้าวเปลือก นี่เป็นถั่วเขียว นี่เป็นถั่วเหลือง นี่เป็นเมล็ดงา นี่เป็นข้าวสาร” แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน พิจารณาเห็นกายนี้ตั้งแต่ฝ่าเท้าขึ้นไปเบื้องบน ตั้งแต่ปลายผมลงมาเบื้องล่าง มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ เต็มไปด้วยสิ่งที่ไม่สะอาดชนิดต่าง ๆ ว่า

“ในกายนี้ มีผม ขน เล็บ ฟัน หนัง
เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ไต
หัวใจ ตับ พังผืด ม้าม ปอด
ลำไส้ใหญ่ ลำไส้เล็ก อาหารใหม่ อาหารเก่า
ดี เสลด หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น
น้ำตา เพลวมัน น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูตร”

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้น มีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “กายมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย(ค้นหาและทิวฐิ)อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดคณสิกการสิ่งปฏิกุล จบ

กายานุปัสสนา

หมวดคณสิกการธาตุ

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ภิกษุพิจารณาเห็นกายนี้ตามที่ตั้งอยู่ ตามที่ดำรงอยู่ โดยความเป็นธาตุว่า “ในกายนี้ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมอยู่”

ภิกษุทั้งหลาย คนฆ่าโคหรือลูกมือของคนฆ่าโคผู้มีความชำนาญ ครั้นฆ่าโคแล้ว แบ่งอวัยวะออกเป็นส่วน ๆ นิ่งอยู่ที่หนทางใหญ่สี่แพร่ง แม่นัดโค ภิกษุก็ฉันนั้น เหมือนกัน พิจารณาเห็นกายนี้ตามที่ตั้งอยู่ ตามที่ดำรงอยู่ โดยความเป็นธาตุว่า “ในกายนี้ มีธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลมอยู่”

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็น ทั้งกรรมเป็นเหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “กายมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวสุ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดคณสิกการธาตุ จบ

กายานุปัสสนา

หมวดป่าช้า ๕ หมวด

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง

๑. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้าซึ่งตายแล้ว ๑ วัน ตายแล้ว ๒ วัน หรือตายแล้ว ๓ วัน เป็นศพขึ้นอีก ศพเขียวคล้ำ ศพมีน้ำเหลืองเยิ้ม แม้นฉันใด ภิกษุนั้นนำ กายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า “ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วง พันความเป็นอย่างนั้นไปได้” ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกาย ภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็น เหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งกรรมเป็น เหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “กายมีอยู่” ก็เพียงพออาศัยเจริญ ญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย(ค้นหาและทิวฐิ)อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๒. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้าซึ่งถูกกาจิกกิน นกตะกรุมจิกกิน แร้งทั้ง กิน สุนัขจิ้งจอกจิกกิน หรือสัตว์เล็ก ๆ หลายชนิดจิกกินอยู่ แม้นฉันใด ภิกษุนั้น นำกายนี้เข้าไปเปรียบ เทียบให้เห็นว่า “ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ ล่วงพันความเป็นอย่างนั้นไปได้” ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกาย ภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็น

เหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย(ค้นหาและทิวฐิ)อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๓. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็นโครงกระดูกยังมีเนื้อและเลือด มีเอ็นริงรัดอยู่ แม้อันใด ภิกษุนั้นนำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า "ถึงกายนี้ก็มิสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้" ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๔. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็นโครงกระดูกไม่มีเนื้อ แต่ยังมีเลือดเปื้อนเปรอะ มีเอ็นริงรัดอยู่ แม้อันใด ภิกษุนั้นนำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า "ถึงกายนี้ก็มิสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้" ฉะนั้น

ทาน ศีล ภาวนา

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งกรรมเป็นเหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๕. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็น โครงกระดูกไม่มีเลือดและเนื้อ แต่ยังมีเอ็นรึงรัดอยู่ แม้นั้นใด ภิกษุนั้นนำ กายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า "ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้" ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณา เห็นทั้งกรรมเป็นเหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

ผู้ให้ออมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรัทธา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

๖. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า เป็น โครงกระดูกไม่มีเอ็นริงรัดแล้ว กระจายกระจายไปในทิศใหญ่ ทิศเฉียง คือ กระดูกมืออยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกเท้าอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกแข้งอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกขาอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกสะเอวอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกหลังอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกซี่โครงอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกหน้าอกอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกแขนอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกไหล่อยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกคออยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกคางอยู่ทางทิศหนึ่ง กระดูกฟันอยู่ทางทิศหนึ่ง กะโหลกศีรษะอยู่ทางทิศหนึ่ง แม้ฉันโค ภิกษุนั้น นำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า “ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้” ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งกรรมเป็นเหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “กายมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๗. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า ซึ่งเป็นท่อนกระดูกสีขาวเหมือนสีสังข์ แม้ฉันโค ภิกษุนั้น นำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า “ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้” ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

๘. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า ซึ่งเป็นท่อนกระดูกกองอยู่ด้วยกันเกินกว่า ๑ ปี แม้นฉันใด ภิกษุนั้นนำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้เห็นว่า "ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้" ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

ทาน ศีล ภาวนา

๕. ภิกษุเห็นซากศพอันเขาทิ้งไว้ในป่าช้า ซึ่งเป็นกระดูกยุบเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย แม้ฉันใด ภิกษุนั้นนำกายนี้เข้าไปเปรียบเทียบให้ เห็นว่า "ถึงกายนี้ก็มีสภาพอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนั้นไปได้" ฉะนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายภายในอยู่ พิจารณาเห็นกายในกายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นกายในกายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุเกิดในกายอยู่ พิจารณาเห็นกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งกรรมเป็นเหตุเกิดทั้งกรรมเป็นเหตุดับในกายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "กายมีอยู่" ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (คัมภีร์และทฤษฎี) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่ อย่างนี้แล

หมวดป่าช้า ๕ หมวด จบ

กายนานุปัสสนา จบ

เวทนนานุปัสสนา

(การพิจารณาเวทนา)

ภิกษุพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

เมื่อเสวยสุขเวทนา ก็รู้ชัดว่า "เราเสวยสุขเวทนา"

เมื่อเสวยทุกขเวทนา ก็รู้ชัดว่า "เราเสวยทุกขเวทนา"

เมื่อเสวยอทุกขมสุขเวทนา ก็รู้ชัดว่า "เราเสวยอทุกขมสุขเวทนา"

ทาน ศีล ภาวนา

เมื่อเสวยสุขเวทนาที่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยสุขเวทนาที่มีอามิส"

เมื่อเสวยสุขเวทนาที่ไม่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยสุขเวทนาที่ไม่มีอามิส"

เมื่อเสวยทุกขเวทนาที่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยทุกขเวทนาที่มีอามิส"

เมื่อเสวยทุกขเวทนาที่ไม่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยทุกขเวทนาที่ไม่มีอามิส"

เมื่อเสวยอทุกขมสุขเวทนาที่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยอทุกขมสุขเวทนาที่มีอามิส"

เมื่อเสวยอทุกขมสุขเวทนาที่ไม่มีอามิส ก็รู้ซึ้งว่า "เราเสวยอทุกขมสุขเวทนาที่ไม่มีอามิส"

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในเวทนาทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในเวทนาทั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในเวทนาทั้งหลายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "เวทนามีอยู่" ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ อย่างนี้แล

เวทนานุปัสสนา จบ

จิตตานุปัสสนา

(การพิจารณาจิต)

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นยบประเสริฐกว่าทรัพย์

ภิกษุพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

จิตมีราคะ รู้ชัดว่า "จิตมีราคะ"

จิตปราศจากราคะ ก็รู้ชัดว่า "จิตปราศจากราคะ"

จิตมีโทสะ ก็รู้ชัดว่า "จิตมีโทสะ"

จิตปราศจากโทสะ ก็รู้ชัดว่า "จิตปราศจากโทสะ"

จิตมีโมหะ ก็รู้ชัดว่า "จิตมีโมหะ"

จิตปราศจากโมหะ ก็รู้ชัดว่า "จิตปราศจากโมหะ"

จิตหตฺถุ ก็รู้ชัดว่า "จิตหตฺถุ"

จิตฟุ้งซ่าน ก็รู้ชัดว่า "จิตฟุ้งซ่าน"

จิตเป็นมหัคคตะ ก็รู้ชัดว่า "จิตเป็นมหัคคตะ"

จิตไม่เป็นมหัคคตะ ก็รู้ชัดว่า "จิตไม่เป็นมหัคคตะ"

จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ชัดว่า "จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า"

จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า ก็รู้ชัดว่า "จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า"

จิตเป็นสมาธิ ก็รู้ชัดว่า "จิตเป็นสมาธิ"

จิตไม่เป็นสมาธิ ก็รู้ชัดว่า "จิตไม่เป็นสมาธิ"

จิตหลุดพ้นแล้ว ก็รู้ชัดว่า "จิตหลุดพ้นแล้ว"

จิตไม่หลุดพ้น ก็รู้ชัดว่า "จิตไม่หลุดพ้น"

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นจิตในจิตภายในอยู่ พิจารณาเห็นจิตในจิต ภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นจิตในจิตทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดใน

ทาน ศีล ภาวนา

จิตอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในจิตอยู่ หรือพิจารณาเห็น ทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้ง ธรรมเป็นเหตุดับในจิตอยู่

หรือว่า ภิกษุหนึ่งมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "จิตมีอยู่" ก็เพียงเพื่ออาศัย เจริญ ญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฐิติ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ใน โลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ อย่างนี้แล
จิตตานุปัสสนา จบ
ธัมมานุปัสสนา
(การพิจารณาธรรม)

หมวดนิวรรณ์

ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ อย่างไร
คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ นิวรรณ์ ๕
อยู่ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ นิวรรณ์ ๕ อยู่ อย่างไร
คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เมื่อกามฉันทะ (ความพอใจในกาม) ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "กามฉันทะ
ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อกามฉันทะภายใน ไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "กามฉันทะภายใน
ของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้น แห่งกามฉันทะที่ยังไม่เกิดขึ้นมีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุนั้น
การละกามฉันทะที่เกิดขึ้นแล้วมีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุนั้น และกามฉันทะที่ละได้แล้ว จะ
ไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ชัด เหตุนั้น

ทาน ศิล ภาวนา

๒. เมื่อพยายาม (ความคิดร้าย) ภายในมืออยู่ ก็รู้ซัดว่า "พยายามภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อพยายามภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ซัดว่า "พยายามภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งพยายามที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น การละพยายามที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น และพยายามที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น

๓. เมื่อถีนมิทระ (ความหดหู่และเชื่องซึม) ภายในมืออยู่ ก็รู้ซัดว่า "ถีนมิทระภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อถีนมิทระภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ซัดว่า "ถีนมิทระภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่ง ถีนมิทระที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น การละถีนมิทระที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น และ ถีนมิทระที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ซัด เหตุ นั้น

๔. เมื่ออุทซัจจุกุกุจจะ(ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ)ภายในมืออยู่ ก็รู้ซัดว่า "อุทซัจจุกุกุจจะภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่ออุทซัจจุกุกุจจะภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ซัดว่า "อุทซัจจุกุกุจจะภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งอุทซัจจุกุกุจจะที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น การละอุทซัจจุกุกุจจะที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วย เหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น และอุทซัจจุกุกุจจะที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น

๕. เมื่อวิจิจจนา (ความล่งเลงสัย) ภายในมืออยู่ ก็รู้ซัดว่า "วิจิจจนา ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อวิจิจจนาภายใน ไม่มีอยู่ ก็รู้ซัดว่า "วิจิจจนาภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งวิจิจจนาที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น การละวิจิจจนาที่เกิดขึ้น แล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น และวิจิจจนาที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีกด้วยเหตุใด ก็รู้ซัดเหตุ นั้น

ทาน ศีล ภาวนา

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายทั้งภายใน ทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในธรรมทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรม เป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า "ธรรมมีอยู่" ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ตัณหาและทิฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ นิรวรณ ๕ อยู่ อย่างนี้แล

หมวดนิรวรณ จบ

ธัมมานุปัสสนา

หมวดขันธ

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อุปาทานขันธ ๕ อยู่ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อุปาทานขันธ ๕ อยู่อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อุปาทานขันธ ๕ อยู่ว่า

๑. "รูปเป็นอย่างนี้ ความเกิดแห่งรูปเป็นอย่างนี้ ความดับแห่งรูปเป็นอย่างนี้

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเทียบประเสริฐกว่าทรัพย์

ท าน ศีล ภาวนา

- ๒. เวทนาเป็นอย่างนี้ ความเกิดแห่งเวทนาเป็นอย่างนี้ ความดับแห่งเวทนาเป็นอย่างนี้
- ๓. สัญญาเป็นอย่างนี้ ความเกิดแห่งสัญญาเป็นอย่างนี้ ความดับแห่งสัญญาเป็นอย่างนี้
- ๔. สังขารเป็นอย่างนี้ ความเกิดแห่งสังขารเป็นอย่างนี้ ความดับแห่งสังขารเป็นอย่างนี้
- ๕. วิญญาณเป็นอย่างนี้ ความเกิดแห่งวิญญาณเป็นอย่างนี้ ความดับแห่งวิญญาณเป็นอย่างนี้”

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในธรรมทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “ธรรมมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อูปาทานชั้นที่ ๕ อย่างนี้แล

หมวดคัมภีร์ จบ

ทาน ศีล ภาวนา

ธัมมานุปัสสนา

หมวดอายตนะ

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อายตนะภายใน ๖ และอายตนะภายนอก ๖ อยู่

ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อายตนะภายใน ๖ และ อายตนะภายนอก ๖ อยู่ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. รู้จักตา รู้จักรูป สัมผัสโยชนโคธาคัสมุขและรูปทั้งสองนั้นเกิดขึ้น ก็รู้จักสัมผัสโยชนนั้น การเกิดขึ้นแห่งสัมผัสโยชนที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น การละสัมผัสโยชนที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น และสัมผัสโยชนที่ละได้แล้วจะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น

๒. รู้จักหู รู้จักเสียง สัมผัสโยชนโคธาคัสมุขและเสียงทั้งสองนั้นเกิดขึ้น ก็รู้จักสัมผัสโยชนนั้น การเกิดขึ้นแห่งสัมผัสโยชนที่ยังไม่เกิดขึ้นมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น การละสัมผัสโยชนที่เกิดขึ้นแล้วมิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น และสัมผัสโยชนที่ละได้แล้วจะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มิได้ด้วยเหตุใด ก็รู้จักเหตุนั้น

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซารา

ปัญญาเหนือพระเสริฐกว่าทรัพย์

๓. รัชต์จุมก รัชต์กลั่น สังโยชน์โคอาศัยจุมกและกลั่นทั้งสองนั้น เกิดขึ้น รัชต์สังโยชน์นั้น การเกิดขึ้นแห่งสังโยชน์ที่ยังไม่ เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น การละสังโยชน์ที่เกิด ขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น และสังโยชน์ที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น

๔. รัชต์ลั่น รัชต์ครส สังโยชน์โคอาศัยลั่นและรสทั้งสองนั้นเกิดขึ้น รัชต์สังโยชน์นั้น การเกิดขึ้นแห่งสังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น การละสังโยชน์ที่ เกิดขึ้นแล้วมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น และสังโยชน์ที่ละ ได้แล้วจะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น

๕. รัชต์กาย รัชต์โฆฎฐัพพะ สังโยชน์โคอาศัยกายและ โฆฎฐัพพะ ทั้งสองนั้น เกิดขึ้น รัชต์สังโยชน์นั้น การเกิดขึ้นแห่งสังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น การละสังโยชน์ที่เกิดขึ้นแล้วมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น และสังโยชน์ที่ละ ได้แล้ว จะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น

๖. รัชต์ใจ รัชต์ธรรมารมณ สังโยชน์โคอาศัยใจและธรรมารมณ ทั้งสองนั้น เกิดขึ้น รัชต์สังโยชน์นั้น การเกิดขึ้นแห่งสังโยชน์ที่ยังไม่เกิดขึ้นมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น การละสังโยชน์ที่ เกิดขึ้นแล้วมีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น และสังโยชน์ที่ละ ได้แล้วจะไม่เกิดขึ้นต่อไปอีก มีได้ด้วยเหตุใด รัชต์เหตุ นั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย ทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในธรรมทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุ

ท าน ศีล ภ าว น า

ค ับ ในธรรมท ั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นท ั้งธรรมเป็นเหตุเกิดท ั้งธรรมเป็นเหตุค ับในธรรม
ท ั้งหลายอยู่

หรือว่ ากิณุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่ าก “ธรรมมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัยเจริญ
ญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ใน
โลก

กิณูท ั้งหลาย กิณูพิจารณาเห็นธรรมในธรรมท ั้งหลาย คือ อายตนะภายใน ๖
และอายตนะภายนอก ๖ อยู่ อย่างนี้แล

หมวดอายตนะ จบ

ธัมมานุปัสสนา

หมวดโพชฌงค์

กิณูท ั้งหลาย อีกประการหนึ่ง กิณูพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ท ั้งหลาย คือ
โพชฌงค์ ๗ อยู่

กิณูพิจารณาเห็นธรรมในธรรมท ั้งหลาย คือ โพชฌงค์ ๗ อยู่ อย่างไร

คือ กิณูในธรรมวินัยนี้

๑. เมื่อสติสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ช้ ักว่ าก “สติสัมโพชฌงค์ภายในของเรามี
อยู่” หรือเมื่อสติสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ ช้ ักว่ าก “สติสัมโพชฌงค์ภายในของเราไม่
มีอยู่” การเกิดขึ้นแห่งสติสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ช้ ักเหตุ นั้น และ
ความเจริญบริบูรณ์แห่งสติสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ช้ ักเหตุ นั้น

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าช้ ารา

ปัญญาเห็นขบประเสริฐกว่าทรัพย์

๒. เมื่อฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัด เหตุ นั้น

๓. เมื่อวิริยสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "วิริยสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อวิริยสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "วิริยสัมโพชฌงค์ภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งวิริยสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งวิริยสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น

๔. เมื่อปีติสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ปีติสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อปีติสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ปีติสัมโพชฌงค์ภายในของเราไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งปีติสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งปีติสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น

๕. เมื่อปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ภายในของเรา ไม่มีอยู่" การเกิดขึ้นแห่งปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งปัสสัทธิ-สัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุ นั้น

๖. เมื่อสมาธิสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "สมาธิสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่" หรือเมื่อสมาธิสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า "สมาธิสัมโพชฌงค์ภายใน

ทาน ศิล ภาวนา

ของเราไม่มีอยู่” การเกิดขึ้นแห่งสมาธิสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัด เหตุนั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งสมาธิสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัด เหตุนั้น

๗. เมื่ออุเบกขาสัมโพชฌงค์ภายในมีอยู่ ก็รู้ชัดว่า “อุเบกขาสัมโพชฌงค์ภายในของเรามีอยู่” หรือเมื่ออุเบกขาสัมโพชฌงค์ภายในไม่มีอยู่ ก็รู้ชัดว่า “อุเบกขาสัมโพชฌงค์ภายในของเราไม่มีอยู่” การเกิดขึ้นแห่งอุเบกขาสัมโพชฌงค์ที่ยังไม่เกิดขึ้น มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุนั้น และความเจริญบริบูรณ์แห่งอุเบกขาสัมโพชฌงค์ที่เกิดขึ้นแล้ว มีได้ด้วยเหตุใด ก็รู้ชัดเหตุนั้น

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายทั้งภายใน ทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในธรรมทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรม เป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “ธรรมมีอยู่” ก็เพียงเพื่ออาศัย เจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทิวฏฐิ) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ โพชฌงค์ ๗ อยู่อย่างนี้แล

หมวดโพชฌงค์ จบ

ภาณวารที่ ๑ จบ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ศรามาให้ศรามา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ธัมมานุปัสสนา

หมวดสัจจะ

ภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อริยสัจ ๔ อยู่

ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อริยสัจ ๔ อยู่ อย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า "นี้ทุกข์"

รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า "นี้ทุกข์สมุทัย"

รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า "นี้ทุกข์นิโรธ"

รู้ชัดตามความเป็นจริงว่า "นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา"

ทุกข์สัจจนิทเทศ

ทุกข์อริยสัจ เป็นอย่างไร

คือ ชาติ (ความเกิด) เป็นทุกข์ ชรา (ความแก่) เป็นทุกข์ มรณะ (ความตาย) เป็นทุกข์ โสกะ (ความโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) อุปายาส (ความคับแค้นใจ) เป็นทุกข์ การประสบกับอารมณ์อันไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รักเป็นทุกข์ การไม่ได้สิ่งที่ต้องการเป็นทุกข์ โดยย่อ อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

ชาติ เป็นอย่างไร

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าชรา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

คือ ความเกิด ความเกิดพร้อม ความหยั่งลง ความบังเกิด ความบังเกิด เฉพาะ
ความปรากฏแห่งขั้นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ในหมู่สัตว์นั้น ๆ ของเหล่าสัตว์นั้น ๆ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ชาติ

ชรา เป็นอย่างไร

คือ ความแก่ ความคร่ำคร่า ความมีพันหลุด ความมีเมฆงอก ความมีหนังเหี่ยว
ย่น ความเสื่อมอายุ ความแก่หง่อมแห่งอินทรีย์ ในหมู่สัตว์นั้น ๆ ของเหล่าสัตว์นั้น ๆ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ชรา

มรณะ เป็นอย่างไร

คือ ความจุกติ ความเคลื่อนไป ความทำลายไป ความหายไป ความตาย
กล่าวคือมฤตยู การทำกาละ ความแตกแห่งขั้นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ความขาดสูญแห่ง
ชีวิตินทรีย์ ในหมู่สัตว์นั้น ๆ ของเหล่าสัตว์นั้น ๆ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า มรณะ

โศกะ เป็นอย่างไร

คือ ความเศร้าโศก กิริยาที่เศร้าโศก ภาวะที่เศร้าโศก ความแห้งผากภายใน
ความแห้งกรอบภายใน ของผู้ประกอบด้วยความเสื่อมอย่างใดอย่างหนึ่ง (หรือ) ผู้ที่ถูกเหตุ
แห่งทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า โศกะ

ปริเทวะ เป็นอย่างไร

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

คือ ความร้องไห้ ความคร่ำครวญ กิริยาที่ร้องไห้ กิริยาที่คร่ำครวญ ภาวะที่ร้องไห้ ภาวะที่คร่ำครวญ ของผู้ประกอบด้วยความเลื่อมอย่างใดอย่างหนึ่ง (หรือ) ผู้ที่ถูกเหตุแห่งทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ปริเวชะ

ทุกข์ เป็นอย่างไร

คือ ความทุกข์ทางกาย ความไม่สำราญทางกาย ความเสวยอารมณ์ที่ไม่ สำราญ เป็นทุกข์ อันเกิดจากกายสัมผัส

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ทุกข์

โหมนัส เป็นอย่างไร

คือ ความทุกข์ทางใจ ความไม่สำราญทางใจ ความเสวยอารมณ์ที่ไม่สำราญเป็นทุกข์อันเกิดจากมโนสัมผัส

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า โหมนัส

อุปายาส เป็นอย่างไร

คือ ความแค้น ความคับแค้น ภาวะที่แค้น ภาวะที่คับแค้น ของผู้ประกอบ ด้วยความเลื่อมอย่างใดอย่างหนึ่ง(หรือ)ผู้ที่ถูกเหตุแห่งทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่งกระทบ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า อุปายาส

การประสบกับอารมณ์อันไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ เป็นอย่างไร

คือ การไปร่วม การมาร่วม การประชุมร่วม การอยู่ร่วมกับอารมณ์อันไม่ เป็นที่ปรารถนา ไม่เป็นที่รักใคร่ ไม่เป็นที่ชอบใจของเขาในโลกนี้ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเห็นยาวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

โงฐัพพะ ธรรมารมณฺ์ หรือจากบุคคลผู้ปรารถนาแต่สิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ ปรารถนาแต่สิ่งที่ไม่เกื้อกูล ปรารถนาแต่สิ่งที่ไม่ผาสุก ปรารถนาแต่สิ่งที่ไม่มีความเกษม จากโยคะของเขา

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การประสบกับอารมณ์อันไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ การพลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รักเป็นทุกข์ เป็นอย่างไร

คือ การไม่ไปร่วม การไม่มาร่วม การไม่ประชุมร่วม การไม่อยู่ร่วมกับอารมณ์อันเป็นที่ปรารถนา เป็นที่รักใคร่ เป็นที่ชอบใจของเขาในโลกนี้ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โงฐัพพะ ธรรมารมณฺ์ หรือกับบุคคลผู้ปรารถนาประโยชน์ ปรารถนาความ เกื้อกูล ปรารถนาความผาสุก ปรารถนาความเกษมจากโยคะของเขา เช่น มารดา บิดา พี่ชาย น้องชาย พี่สาว น้องสาว มิตร อำมาตย์หรือญาติสาโลหิต

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การพลัดพรากจากอารมณ์อันเป็นที่รักเป็นทุกข์ การไม่ได้สิ่งที่ต้องการเป็นทุกข์ เป็นอย่างไร

คือ เหล่าสัตว์ผู้มีความเกิดเป็นธรรมคา เกิดความปรารถนาขึ้นอย่างนี้ว่า “โฉนหนอ ขอเราอย่าได้มีความเกิดเป็นธรรมคา หรือขอความเกิดอย่าได้มาถึง เราเลย” ข้อนี้ไม่พึงสำเร็จได้ตามความปรารถนา

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การไม่ได้สิ่งที่ต้องการเป็นทุกข์

เหล่าสัตว์ผู้มีความแก่เป็นธรรมคา ฯลฯ

เหล่าสัตว์ผู้มีความเจ็บเป็นธรรมคา ฯลฯ

เหล่าสัตว์ผู้มีความตายเป็นธรรมคา ฯลฯ

เหล่าสัตว์ผู้มีความโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจและความคับแค้นใจเป็นธรรมคา ต่างก็เกิดความปรารถนาขึ้นอย่างนี้ว่า “โฉนหนอ ขอเราอย่าได้

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนาสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

เป็นผู้มีความ โศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ และความคับแค้นใจเป็น
ธรรมดาเลย และขอความ โศก ความคร่ำครวญ ความ ทุกข์กาย ความทุกข์ใจ และความ
คับแค้นใจ อย่าได้มาถึงเราเลย” ข้อนี้ไม่เพียง สำเร็จได้ตามความปรารถนา

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า การไม่ได้สิ่งที่ต้องการเป็นทุกข์๑

โดยย่อ อุปาทานชั้น ๕ เป็นทุกข์ เป็นอย่างไร

คือ รูปอุปาทานชั้น (อุปาทานชั้นคือรูป) เวทูปาทานชั้น (อุปาทานชั้นคือ
เวทนา) สัญญาอุปาทานชั้น (อุปาทานชั้นคือสัญญา) สังขารอุปาทานชั้น (อุปาทานชั้น
คือสังขาร) วิญญาณอุปาทานชั้น (อุปาทานชั้นคือวิญญาณ)

ภิกษุทั้งหลาย เหล่านี้เรียกว่า โดยย่อ อุปาทานชั้น ๕ เป็นทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ทุกขอริยสัจ

สมุทยสังขนิเทศ

ทุกขสมุทยอริยสัจ เป็นอย่างไร

คือ ตัณหานี้เป็นเหตุเกิดขึ้นในภพใหม่ สหระคตด้วยความกำหนัดยินดี เป็นเหตุ
ผลิตเพลินในอารมณีนั่น ๆ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา

ก็ตัณหานี้แหละเมื่อเกิดขึ้น เกิดที่ไหน เมื่อตั้งอยู่ ตั้งอยู่ที่ไหน

คือ ปิยรูปสาครูปใดมีอยู่ในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่ปิยรูปสาครูปนี้ เมื่อตั้งอยู่
ก็ตั้งอยู่ที่ปิยรูปสาครูปนี้

อะไรเป็นปิยรูปสาครูปในโลก

คือ จักขุเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่จักขุนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็
ตั้งอยู่ที่จักขุนี้ โสตะเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ฆานะเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

ชีวหาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กายเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ มโนเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่มโนนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่มโนนี้

รูปเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่รูปนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รูปนี้ เสียงเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กลิ่นเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โขจรूपะเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ธรรมารมณเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่ธรรมารมณนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่ธรรมารมณนี้

จักขุวิญญาณเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่จักขุวิญญาณนี้ เมื่อตั้งอยู่ก็ตั้งอยู่ที่จักขุวิญญาณนี้ โสทวิญาณเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ฆานวิญาณเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ชิวหาวิญาณเป็นปิยรูปสาครูป ในโลก ฯลฯ กายวิญาณเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ มโนวิญาณเป็น ปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่มโนวิญาณนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่มโนวิญาณนี้

จักขุสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่จักขุสัมผัสนี้ เมื่อตั้งอยู่ก็ตั้งอยู่ที่จักขุสัมผัสนี้ โสทสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ฆานสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ชิวหาสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กายสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ มโนสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่มโนสัมผัสนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่มโนสัมผัสนี้

เวทนาที่เกิดจากจักขุสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปใน โลก คณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่เวทนาซึ่งเกิดจากจักขุสัมผัสนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่เวทนาซึ่งเกิดจากจักขุสัมผัสนี้ เวทนาที่เกิดจากโสทสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปใน โลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจากฆานสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปใน โลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจากชิวหาสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูป ใน โลก ฯลฯ เวทนาที่เกิด

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรัทธา

ปัญญาเที่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

จากกายสัมผัสเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจากมโนสัมผัสเป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่เวทนาซึ่งเกิดจากมโนสัมผัสนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่เวทนาซึ่งเกิดจากมโนสัมผัสนี้

รูปสัญญา (ความกำหนดหมายรูป) เป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่รูปสัญญานี้ เมื่อตั้งอยู่ก็ตั้งอยู่ที่รูปสัญญานี้ สัทสัญญาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธสัญญาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสสัญญาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพสัญญาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ธรรมสัญญาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่ธรรมสัญญานี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่ธรรมสัญญานี้

รูปสัญญาเจตนา (ความจำนงในรูป) เป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่รูปสัญญาเจตนา นี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รูปสัญญาเจตนา นี้ สัทสัญญาเจตนาเป็น ปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธสัญญาเจตนาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสสัญญาเจตนา เป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพสัญญาเจตนาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ธรรมสัญญาเจตนาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่ธรรมสัญญาเจตนา นี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่ธรรมสัญญาเจตนา นี้ รูปตัณหา(ความอยากได้รูป)เป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิด ที่รูปตัณหา นี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รูปตัณหา นี้ สัทตัณหาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธตัณหาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสตัณหาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพตัณหาเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ธรรมตัณหาเป็นปียรูปสาครูป ในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่ธรรมตัณหา นี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่ธรรมตัณหา นี้

รูปวิตก(ความตรึกถึงรูป)เป็นปียรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิดก็เกิดที่ รูปวิตกนี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รูปวิตกนี้ สัทวิตกเป็นปียรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธวิตกเป็นปียรูป

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนาสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

สาครูปในโลก ฯลฯ รสวิตกเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยงฐัพพวิตกเป็นปियรูปสาครูป
ในโลก ฯลฯ รัมมวิตกเป็นปियรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิด ก็เกิดที่รัมมวิตกนี้ เมื่อ
ตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รัมมวิตกนี้

รูปวิจารณ์ (ความตรองถึงรูป) เป็นปियรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อเกิดก็เกิดที่ รูป
วิจารณ์นี้ เมื่อตั้งอยู่ก็ตั้งอยู่ที่รูปวิจารณ์นี้ สัททวิจารณ์เป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธวิจารณ์
เป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสวิจารณ์เป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยงฐัพพวิจารณ์เป็น
ปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รัมมวิจารณ์เป็นปियรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้ เมื่อเกิด ก็เกิด
ที่รัมมวิจารณ์นี้ เมื่อตั้งอยู่ ก็ตั้งอยู่ที่รัมมวิจารณ์นี้

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ทุกขสมุทยอริยสัจ

นิโรธสัจจนิตเทศ

ทุกขนิโรธอริยสัจ เป็นอย่างไร

คือ ความคับกิเลสไม่เหลือด้วยวิราคะ ความปล่อยวาง ความสลесิ้น ความพ้น
ความไม่ติด

ก็ตัณหานี้เมื่อละ ละที่ไหน เมื่อดับ คับที่ไหน

คือ ปियรูปสาครูปใดมีอยู่ในโลก ตัณหานี้เมื่อละ ก็ละที่ปियรูปสาครูปนี้ เมื่อดับ ก็
ดับที่ปियรูปสาครูปนี้

อะไรเป็นปियรูปสาครูปในโลก

คือ จักขุเป็นปियรูปสาครูปในโลก ตัณหานี้เมื่อละ ก็ละที่จักขุนี้ เมื่อดับก็ดับที่จักขุนี้
โสตะเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ฆานะเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ชิวหาเป็นปियรูป

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลปินาสุขมาให้ศรัทธา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

สาครูปในโลก ฯลฯ กายเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ มโนเป็นปियรูปสาครูปในโลก
คณหานี้เมื่อละ ก็ละที่มโนนี้ เมื่อดับก็ดับที่มโนนี้

รูปเป็นปियรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อละ ก็ละที่รูปนี้ เมื่อดับ ก็ดับที่รูปนี้ เสียง
เป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กลิ่นเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ รสเป็นปियรูปสาครูปใน
โลก ฯลฯ โยถฐัพพะเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ธรรมารมณเป็นปियรูปสาครูปในโลก
คณหานี้ เมื่อละ ก็ละที่ธรรมารมณนี้ เมื่อดับก็ดับที่ธรรมารมณนี้

จักขุวิญญาณเป็นปियรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อละ ก็ละที่จักขุวิญญาณนี้ เมื่อดับ
ก็ดับที่จักขุวิญญาณนี้ โสทวิญาณเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ชานวิญาณเป็นปियรูปสาคร
ูปในโลก ฯลฯ ชิวหาวิญาณเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กายวิญาณเป็นปियรูปสาครูป
ในโลก ฯลฯ มโนวิญาณเป็นปियรูปสาครูป ในโลก คณหานี้ เมื่อละ ก็ละที่มโนวิญาณ
นี้ เมื่อดับ ก็ดับที่มโนวิญาณนี้

จักขุสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อละ ก็ละที่จักขุสัมผัสนี้ เมื่อดับ ก็
ดับที่จักขุสัมผัสนี้ โสทสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ ชานสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปใน
โลก ฯลฯ ชิวหาสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ กายสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก
ฯลฯ มโนสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก คณหานี้ เมื่อละก็ละที่มโนสัมผัสนี้ เมื่อดับ ก็ดับที่
มโนสัมผัสนี้

เวทนาที่เกิดจากจักขุสัมผัส เป็นปियรูปสาครูปในโลก คณหานี้เมื่อละ ก็ละที่
เวทนาอันเกิดจากจักขุสัมผัสนี้ เมื่อดับ ก็ดับที่เวทนาอันเกิดจากจักขุสัมผัสนี้ เวทนาที่เกิด
จากโสทสัมผัสเป็นปियรูปสาครูปในโลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจากชานสัมผัส เป็นปियรูปสาครูป
ในโลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจากชิวหาสัมผัสเป็นปियรูปสาครูป ในโลก ฯลฯ เวทนาที่เกิดจาก

P
a
g
e
|
1
1
2

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ศรัทธา

ปัญญาเห็นยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

กายสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ เวทนาที่ เกิดจากมโนสัมผัสเป็นปิยรูปสาครูปใน
โลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่เวทนาอันเกิดจาก มโนสัมผัสนี้ เมื่อดับ ก็ดับที่เวทนาอันเกิด
จากมโนสัมผัสนี้

รูปสัญญาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่รูปสัญญานี้ เมื่อดับ ก็ดับที่
รูปสัญญานี้ สัททสัญญาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธสัญญาเป็น ปิยรูปสาครูปในโลก
ฯลฯ รสสัญญาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพสัญญาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ
ฉัมมสัญญาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่ฉัมมสัญญานี้ เมื่อดับ ก็ดับที่ฉัมม
สัญญานี้

รูปสัญญาเจตนาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่รูปสัญญาเจตนา นี้ เมื่อดับ
ก็ดับที่รูปสัญญาเจตนา นี้ สัททสัญญาเจตนาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธสัญญาเจตนาเป็นปิยรูป
สาครูปในโลก ฯลฯ รสสัญญาเจตนาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพสัญญาเจตนาเป็นปิย
รูปสาครูปในโลก ฯลฯ ฉัมมสัญญาเจตนาเป็น ปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละ
ที่ฉัมมสัญญาเจตนา นี้ เมื่อดับ ก็ดับที่ ฉัมมสัญญาเจตนา นี้

รูปตัณหาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่รูปตัณหา นี้ เมื่อดับ ก็ดับที่
รูปตัณหา นี้ สัททตัณหาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธตัณหาเป็น ปิยรูปสาครูปในโลก
ฯลฯ รสตัณหาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ โยถฐัพพตัณหา เป็นปิยรูปสาครูปในโลก
ฯลฯ ฉัมมตัณหาเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่ฉัมมตัณหา นี้ เมื่อดับ ก็ดับ
ที่ฉัมมตัณหา นี้

รูปวิตกเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ ก็ละที่รูปวิตกนี้ เมื่อดับ ก็ดับที่รูป
วิตกนี้ สัททวิตกเป็นปิยรูปสาครูปในโลก ฯลฯ คันธวิตกเป็นปิยรูปสาครูป ในโลก ฯลฯ

P
a
g
e
|
1
1
3

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศิลาสุสมาให้ควรมหาชรา

ปัญญาเทียบประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

รศวิตกเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ โฉงฐัพพิตกเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ ชัมมวิตกเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ กัละที่ชัมมวิตกนี้ เมื่อคับ กัคับที่ชัมมวิตกนี้

รูปวิจการเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ กัละที่รูปวิจการนี้ เมื่อคับ กัคับที่รูปวิจการนี้ สัททวิจการเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ คันทวิจการเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ รสวิจการเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ โฉงฐัพพิจการเป็น ปิยรูปสาตรูปในโลก ฯลฯ ชัมมวิจการเป็นปิยรูปสาตรูปในโลก ตันหานี้เมื่อละ กัละที่ชัมมวิจการนี้ เมื่อคับ กัคับที่ชัมมวิจการนี้

P
a
g
e
|
1
1
4

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ทุกขนิโรชอริยสัจ

มัคคสัจจนิเทศ

ทุกขนิโรชคามินีปฏิปทาอริยสัจ เป็นอย่างไร คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ นั้นนั่นแล ได้แก่

๑. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ)
๒. สัมมาสังกัปปะ (คำริชอบ)
๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)
๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ)
๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)
๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ)
๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ)
๘. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

สัมมาทิฏฐิ เป็นอย่างไร

ทาน ศีล ภาวนา

คือ ความรู้ในทุกข์ (ความทุกข์) ความรู้ในทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์) ความรู้
ในทุกขนิโรธ (ความดับแห่งทุกข์) ความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติ ไปถึง
ความดับแห่งทุกข์)

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาทิฏฐิ

สัมมาสังกัปปะ เป็นอย่างไร

คือ ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยาบาท ความดำริใน
การไม่เบียดเบียน

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ

สัมมาวาจา เป็นอย่างไร

คือ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูด
ส่อเสียด เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาวาจา

สัมมากัมมันตะ เป็นอย่างไร

คือ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการถือเอา
สิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ เจตนาเป็นเหตุงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ

สัมมาอาชีวะ เป็นอย่างไร

คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วย
สัมมาอาชีวะ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวาทความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

๒. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวาทความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

๓. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวาทความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น

๔. สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวาทความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุญาณภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาวายามะ

สัมมาสติ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

๒. พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่ ฯลฯ

๓. พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ ฯลฯ

๔. พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชณาและโทมนัสในโลกได้

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาสติ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซรา

ปัญญาเห็นประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

สัมมาสมาธิ เป็นอย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. สังกจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก มีวิจารณ์ มีปีติ และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่

๒. เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไป บรรลุทุติยฌานที่มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปีติ และสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่

๓. เพราะปีติจางคลายไป มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะอยู่ และเสวยสุขด้วยกาย (นามกาย) บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลาย กล่าวสรรเสริญว่า "ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข"

๔. เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า สัมมาสมาธิ

ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ

ด้วยวิธีนี้ ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายในอยู่ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายภายนอกอยู่ หรือพิจารณาเห็นธรรมในธรรม ทั้งหลายทั้งภายในทั้งภายนอกอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุเกิดในธรรมทั้งหลายอยู่ พิจารณาเห็นธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่ หรือพิจารณาเห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดทั้งธรรมเป็นเหตุดับในธรรมทั้งหลายอยู่

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซารา

ปัญญาเห็นยาวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

หรือว่า ภิกษุนั้นมีสติปรากฏอยู่เฉพาะหน้าว่า “ธรรมมีอยู่” ก็เพียงพออาศัยเจริญญาณ เจริญสติเท่านั้น ไม่อาศัย (ค้นหาและทฤษฎี) อยู่ และไม่ยึดมั่นถือมั่น อะไร ๆ ในโลก

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุพิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลาย คือ อริยสัจ ๔ อยู่ อย่างนี้แล

หมวดสัจจะ จบ

ธัมมานุปัสสนา จบ

อาเนกสงฆ์แห่งการเจริญสติปัฏฐาน ๔ ประการ

ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๗ ปี ฟังหวัง ได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๗ ปีจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๖ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๖ ปีจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๕ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๕ ปีจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๔ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๔ ปีจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๓ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๓ ปีจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๒ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซารา

ปัญญาเหียวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

๒ ปีจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๑ ปี ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๑ ปีจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๗ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๗ เดือนจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๖ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๖ เดือนจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๕ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๕ เดือนจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๔ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๔ เดือนจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๓ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๓ เดือนจนยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๒ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ครบเท่าซารา

ปัญญาเทียบประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศีล ภาวนา

๒ เดือนจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๑ เดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

๑ เดือนจงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอดครึ่งเดือน ฟังหวังได้ผล อย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมีอุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

ภิกษุทั้งหลาย ครึ่งเดือน จงยกไว้ บุคคลผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๗ วัน ฟังหวังได้ผลอย่าง ๑ ใน ๒ อย่าง คือ อรหัตตผลในปัจจุบัน หรือเมื่อยังมี อุปาทานเหลืออยู่ ก็จักเป็นอนาคามี

ภิกษุทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วง โสกะ และบริเวระ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือ สติปัฏฐาน ๔ ประการ เราอาศัยทางเดียวนี้แล้ว จึงกล่าวคำดังพรรณนามาฉะนี้”

เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้ ภิกษุเหล่านั้นมีใจยินดีต่างชื่นชมพระภิกษุของพระผู้มีพระภาคแล้วแล

มหาสติปัฏฐานสูตรท จบ

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก

ศีลนำสุขมาให้ความเท่าชรา

ปัญญาเหี่ยวประเสริฐกว่าทรัพย์

ทาน ศิล ภาวนา

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกแปลภาษาไทย ๔๕ เล่ม.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาจุฬาเตปิฎกั อนุสรณีย์ พุทธวสุเส ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเยน ปกาลิตา, ๒๕๐๐.

ชุดโปรแกรมพระไตรปิฎกฉบับ V.2/พระไตรปิฎกภาษาไทย/พระไตรปิฎกและอรรถกถา
ไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๙๑ เล่ม ๕ ธันวาคม ๒๕๔๕

บุคคลจะเป็นผู้มีโชคสมบัติมากได้ก็เพราะการถวายทาน

จะเข้าถึงสุคติได้ก็เพราะศีล

จะดับกิเลสได้ก็เพราะการเจริญภาวนา

ขุนอุปทาน.(ไทย) ๓๓/๒๘๘/๓๓๑